

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультету історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра політології та державного управління**

БЕЗПЕКОВІ ВИМІРИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти - другий(магістер)

Виконала:

Шарабуряк Надія Сергіївна

Керівник:

кандидат історичних наук,

доцент **Нечаєва-Юрійчук Н.В.**

До захисту допущено

На засіданні кафедри

Протокол № від ____ 2024р.

Зав.кафедрою _____ проф.Круглашов А.М.

Чернівці-2024 р.

Анотація

Кваліфікаційну роботу виконала студентка 2 курсу (рівень вищої освіти – другий (магістерський) спеціальності 052 Політологія, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Шарабуряк Надія Сергіївна.

Тема кваліфікаційної роботи: «Безпекові виміри євроінтеграційних процесів в Україні». Науковий керівник – к. іст. н., доц. Нечаєва-Юрійчук Н.В.

В кваліфікаційному дослідженні здійснено вивчення теоретичних основ європейської інтеграції, проаналізовано євроінтеграційний поступ України від 1991 року до сьогодні, досліджено особливості взаємодії між Україною та Європейським Союзом у безпековій сфері, зокрема, в умовах російсько-української війни, охарактеризовано та визначено роль НАТО в євроінтеграційних процесах України.

Робота була апробована на Студентській науковій конференції ЧНУ імені Ю.Федьковича-2024 (виступ на тему «Європейська інтеграція: наукові підходи до розуміння та потрактування»)

Ключові слова: євроінтеграція, національна безпека, безпекова політика, Європейський Союз, європейські стандарти, міжнародна співпраця.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Шарабуряк Н.С.

Abstract

The qualifying work was performed by a 2nd year student (level of higher education - second (master's) degree in specialty 052 Political Science (Social and Behavioral Sciences) of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Sharaburyak Nadiia Serhiivna.

Theme of qualification work: “Security dimensions of European integration processes in Ukraine”. Supervisor - PhD Nechaieva-Yuriichuk N.V.

The qualification research study examines the theoretical foundations of European integration, analyzes Ukraine's European integration progress from 1991 to the present day, investigates the peculiarities of cooperation between Ukraine and the European Union in the security sphere, in particular, in the context of the Russian-Ukrainian war, characterizes and defines the role of NATO in Ukraine's European integration processes.

Approbation of the work was at the Student Scientific Conference of the Yuriy Fedkovych National University-2024 (presentation on “European Integration: Scientific Approaches to Understanding and Interpretation”).

Keywords: European integration, national security, security policy, European Union, European standards, international cooperation.

The qualification work contains the results of my own research. The use of ideas, results and texts of scientific research of other authors is referenced to the appropriate source.

Sharaburiak N.S.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ РАМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: КОНЦЕПЦІЇ ТА ПІДХОДИ	9
1.1. Теорії європейської інтеграції: історичний та сучасний контексти.....	9
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ВІД КОНЦЕПЦІЙ ДО ПРАКТИКИ	21
2.1. Євроінтеграційні процеси після Другої світової війни: від Європейського Об'єднання вугілля та сталі до Стратегічного Компаса	21
2.2. Етапи євроінтеграції України	29
РОЗДІЛ 3. БЕЗПЕКОВІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	37
3.1. Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції	37
3.2. НАТО та його роль у євроінтеграційних процесах України	46
РОЗДІЛ 4. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	55
4.1. Безпекові виклики та загрози Україні в умовах євроінтеграції	55
4.2. Взаємодія ЄС – Україна в умовах війни: політична підтримка та економічна інтеграція	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Євроінтеграційний шлях України розпочався ще до проголошення незалежності у 1991 році. Тоді, на початку 1990-х років, Україна зробила свій стратегічний вибір – визначила курс на набуття повноправного членства у Європейських Співтовариства як один із векторів своєї зовнішньої політики [44]. У 1990-х роках даний процес був швидше формальним: розірвати зв'язки з Москвою виявилось непросто. Події Помаранчевої революції та Революції Гідності продемонстрували прагнення українських громадян до вступу нашої держави до Європейського Союзу, встановлення європейських цінностей та норм права як основоположних в організації життя України.

Російська агресія, що розгорнулася у 2014 році спершу на території АР Крим й швидко після цього – в окремих областях Донецької та Луганської областей, змінила геополітичний ландшафт Європи. Для європейських політиків стало очевидним, що питання безпеки та стабільності у регіоні залежить від скоординованих зусиль усіх демократичних держав. Тоді Європейський Союз зробив свій перший рішучий крок для зупинення російської військово-політичної агресії – запровадив перші санкції щодо Росії та її діячів. Однак це не зупинило агресора, який у 2022 році розгорнув широкомасштабний наступ проти нашої держави.

В результаті війни Україна втратила частину своїх територій. Ми щодня зазнаємо втрат, серед яких найбільші – людські. Знищення інфраструктури, підприємств, шкіл, лікарень, житлових масивів – цілих міст та сіл, - є непоправною втратою для нашої держави. В той же час безпосередньою загрозою для Європейського Союзу є наближення до його кордонів агресивної й непередбачуваної Росії з ядерною зброєю на балансі. З огляду на це питання безпеки та безпекової взаємодії між Україною та ЄС набувають дедалі більшої актуальності. А прихід до влади Д.Трампа як нового президента США, вносить свої корективи і ще більш безпосередньо впливає на відносини Україна – ЄС.

Треба підкреслити, що конвенційна війна, що триває в Україні вже скоро три роки, разом із інформаційною, посилила політичну волю в Україні щодо європейської інтеграції нашої держави, активізувала підтримку цих прагнень з боку європейських партнерів. Війна підвищила рівень патріотизму та активності громадянського суспільства, з одного боку, та усвідомлення важливості євроінтеграційних процесів для забезпечення безпеки України.

За цей час Україна здобула статус держави – кандидата на вступ до Європейського Союзу. Попри всі виклики та військово-політичну нестабільність та загрози, наша держава йде шляхом реформування та адаптації законодавства до стандартів ЄС.

Метою даної роботи є аналіз безпекових аспектів євроінтеграційних процесів в Україні, їх впливу на національну безпеку нашої держави.

Завдання:

1. Вивчення теоретичних основ європейської інтеграції
2. Аналіз євроінтеграційного поступу України від 1991 року до сьогодні.
3. Дослідження особливості взаємодії між Україною та Європейським Союзом у безпековій сфері, зокрема, в умовах російсько-української війни.
4. Характеристика та оцінка ролі НАТО в євроінтеграційних процесах України.

Предметом дослідження є безпекові виміри євроінтеграційних процесів в Україні.

Об'єктом – процеси європейської інтеграції України.

Європейська інтеграція нашої держави триває в умовах війни й порушення державного суверенітету України. Питання безпеки носить для України ключовий характер, що відображено у темі дослідження. Аналіз безпекових вимірів європейської інтеграції неможливий без чіткого з'ясування сутності поняття безпека, основні підходи до розуміння якого формувалися упродовж усього існування людства. У добу античності безпеку сприймали як

відсутність небезпеки. З плином часу потрактування даного терміну розширилося й набуло більш глибокого змісту, що особливо яскраво проявилось у XX сторіччі.

Акумулюючи різні підходи до пояснення терміну «безпека», український науковець І.Корж визначає його наступним чином: «збалансований стан функціонування соціальної системи (людини, держави, світового співтовариства), антропогенних, природних систем тощо, за якого людина завдяки знанням про навколишнє природне середовище і тенденції його розвитку своїми діями спроможна своєчасно виявити та мінімізувати негативний вплив наявних та потенційних загроз або уникнути їх, що, своєю чергою, дає їй можливість зберігати систему своїх цінностей і забезпечувати подальший їх розвиток» [28].

В українському законодавстві знаходимо поняття «безпека» у різноманітних Законах та стратегічних документах. Закон України «Про національну безпеку України» використовує поняття «безпека» крізь призму державної («захищеність державного суверенітету»), національної («захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності») безпеки, сил безпеки тощо [49].

Синтезуючи різноманітні підходи авторка розглядає безпеку як відсутність загроз як інтересам людини, так і держави, і є базовою потребою людини.

Під час роботи було використано наступні методи наукових досліджень:

1. Аналіз документів, у першу чергу законів та законодавчих актів, стратегій тощо, які дозволяють зрозуміти особливості євроінтеграційного поступу України крізь призму безпекових викликів та загроз.
2. Метод порівняльного аналізу, завдяки якому вдалося досягти більш глибокого розуміння особливості євроінтеграції України у порівнянні з загальноєвропейськими практиками.

3. Метод контент-аналізу, який дозволив визначити зміст безпекових процесів та взаємодій через аналіз медійних публікацій з даної проблематики.
4. Було застосовано теорію міжнародних відносин, зокрема, теорії реалізму, лібералізму, конструктивізму для аналізу безпекових викликів.
5. Метод кейс-стаді, де через звернення до конкретних випадків та кейсів визначалися загальні тенденції політики російського агресора та їх вплив на процеси європейської інтеграції України.

Структурно робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ РАМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: КОНЦЕПЦІЇ ТА ПІДХОДИ

1.1. Теорії європейської інтеграції: історичний та сучасний контексти

На сьогодні європейська інтеграція є важливим процесом міжнародної політики, що встановлює нові економічні, політичні і соціальні зв'язки між країнами Європи. Вона розпочалася на фоні тривалих конфліктів та нестабільності, одразу після завершення світової війни 1939-1945 років. Зараз це потужний механізм, який об'єднує десятки держав, які співпрацюють у галузі економіки, політики, права та культури.

Теоретичне звернення до досвіду європейської інтеграції розпочалося практично одразу після початку євроінтеграційних процесів. Упродовж минулого століття сформувалося ряд наукових шкіл, що вивчають євроінтеграційні процеси.

Крізь призму теорій європейської інтеграції дослідник отримує можливість з'ясувати, що вплинуло на прийняття рішення про заснування першого європейського об'єднання – Об'єднання вугілля та сталі, проаналізувати наслідки даного рішення та відслідкувати євроінтеграційні процеси від появи ідеї і до створення потужного Європейського Союзу.

Дослідники А.Вінер та Т.Діц виділяли три фази теорії інтеграції [84,с.7]:

- 1960-ті роки – початок європейської інтеграції, її пояснення;
- 1980-ті роки – аналіз управління, активний розвиток євроінтеграційних процесів;
- 1990-ті р. – будова Європейського Союзу.

Друга половина XX сторіччя – час виникнення й розвитку різноманітних теорій європейської інтеграції, автори яких пояснювали причини та початок - розвиток євроінтеграційних процесів, шукали оптимальні моделі європейської інтеграції, фокусувалися на окремих аспектах євроінтеграційних процесів.

Окрема увага ряду дослідників була звернена на питання спільної європейської ідентичності.

У 1950-х роках виникає такий теоретичний підхід як федералізм. Основна ідея федералістів – спільність історичних, економічних та політичних інтересів держав. Найвидатнішими представниками даної теорії були А. Спінеллі, С. Пістоне, К. Вейр та ін.

У своїх працях теоретики-федералісти наголошують на появі особливої (федеральної) інституційної системи, яка визначає як характер відносин між інтегрованими одиницями, так і розподіл влади між інтегрованими одиницями та виникаючими «єдиними центрами» [85, с.5].

Варто підкреслити, що перші ідеї та трактування федералізму фіксуємо ще у працях Дж.Локка і І.Канта. Вагомий внесок у розвиток теорії федералізму здійснив Ш.Монтеск'є. У своїй ґрунтовній праці під назвою «Про дух законів» він визначив основні ідеї теорії федералізму. Монтеск'є писав: «Невеликі республіки, гинуть від зовнішнього ворога, а великі – від внутрішньої болячки». Під цим він розумів і визначав різного роду конфлікти. І продовжував: «Щоб їх уникнути люди винайшли особливий устрій держави – федеративну республіку» [58, с.276].

Федералізм тут визначався як можливість розвитку та збереження самобутності. Україна, попри те, що почала свій євроінтеграційний поступ лише наприкінці ХХ сторіччя, так само, як і європейські держави, має свої традиції федералістського бачення. Перші згадки про можливість федерального устрою в Україні з'явилися за часів козаччини. Федералізм в той час проявлявся в договорах та угодах, які складали гетьмани. Гадяцький договір є одним із прикладів федералізму: був підписаний 16 вересня 1658 року і слугував основою для наступного об'єднання Польщі, Литви і України, які цим самим створили федерацію.

На думку представників теорії федералізму, європейська інтеграція як складова загальних інтеграційних процесів, повинна сприяти формуванню

федеративних структур. Саме формат федерації дозволяє зберегти автономність управління окремими одиницями з одночасним делегуванням частини повноважень наднаціональних органами. «Федералізм, - констатує Ж.Л. Шабо, - це рух до централізації і водночас результат дезінтеграційних процесів в історичному розвитку державних утворень» [77, с. 159-165].

Наступна теорія під назвою функціоналізм. Теоретики-функціоналісти – дослідники європейської інтеграції, наголошують на тому, що інтеграція відбувається насамперед через співробітництво. Вона передбачає співробітництво у таких сферах, як економіка, екологія, соціальна сфера тощо. І звісно, політика та управління.

Функціоналізм виник у 1940-х роках. Його ідеологами були Д.Мітрані та Л.Едхард. Обидва були переконані у важливості економічної інтеграції. Д.Мітрані наголошував, що саме через співпрацю в окремих сферах (соціальна сфера, економіка тощо) і відбувається інтеграція.

Певний занепад функціоналізму відбувся після Другої світової війни, однак він ревіталізувалася у форматі структурного функціоналізму. Структурні функціоналісти розглядають суспільне життя як безкінечну множину взаємодій людей, що постійно переплітаються між собою.

Відповідно до цього підходу, динаміка інтеграції призводить до появи функціональних організацій зі специфічними повноваженнями, наданими безпосередньо самою державою [13, с.97]. Загальна потреба в технократичному контролі економічної та соціальної політики призводить до утворення міжнародних організацій. Така організація сприяє зростанню матеріального добробуту, а, отже, зміцненню легітимності, долає ідеологічний опір і призводить до створення потужної міжнародної організації, яка у своєму довгостроковому розвитку, так би мовити, досягає правління (управління) [5, с.245].

В історичному контексті функціоналізм як наукова теорія і підхід виник значно раніше. Одним із засновників функціоналізму був Вільям Джеймс. Його

часто визначають і як лідера прагматизму. У своїх «Основах психології» він писав, що внутрішній досвід людини — це не «ланцюжок елементів», а радше «потік свідомості», який вирізняється своєю індивідуальною спрямованістю та особистісним характером. Він вважав, що вивчення функції поведінки є основною метою психології, що і стало поштовхом для розвитку функціоналізму як теорії, у психології, а згодом — вивчення європейської інтеграції.

Структурний функціоналізм зазнав змін, коли американський соціолог Талкотт Парсонс сформулював «функціональні передумови», необхідні для виживання будь-якої соціальної системи. Серед них: розвиток усталених міжособистісних домовленостей (структур), визначення відносин із зовнішнім середовищем, встановлення кордонів, а також вербування та контроль членів спільноти.

Талкотт Парсонс разом із Робертом К. Мертоном та іншими дослідниками класифікували соціальні структури за їхніми функціями. Цей підхід, відомий як структурно-функціональний аналіз (або теорія систем), набув такої популярності, що деякі соціологи почали вважати його синонімом наукового дослідження соціальної організації. Останнє є надзвичайно важливим для розуміння процесів європейської інтеграції, особливо на сучасному етапі.

Виникнення неофункціоналізму було пов'язане з періодом так званої євроманії 1960-1970-х років, коли стала очевидною неминучість подальшої інтеграції європейських країн [5, с.5]. Одним із основних апологетів неофункціоналізму був батько-засновник Європейського Союзу Жан Моне. Він наголошував, що основою для політичної інтеграції є інтеграція економічна.

Неофункціоналізм — теорія регіональної інтеграції, яка наголошує на ролі недержавних суб'єктів, так званого «секретаріату» залученої регіональної організації та тих об'єднань інтересів і соціальних рухів, які формуються на рівні регіону, у забезпечення динаміки для подальшої інтеграції. Неофункціоналізм є однією з провідних теорій європейської інтеграції та

відіграє важливу роль у ширшій дискусії між наднаціональними та міждержавними підходами до інтеграційних процесів у Європі.

Вагомий внесок у виникнення та розвиток цієї теорії зробили такі вчені, як Е. Хаас, Л.Ліндберг та А.Етціоні.

Ідеї неофункціоналізму, сформульовані Ернстом Хаасом у середині 1950-х років, розкривали рух на досягнення глибшої інтеграції з уникненням надмірно швидкого чи занадто радикального об'єднання країн.

К. Дойч інтеграцію розглядав по інакшому. Він розумів нову інтеграцію як результат посилення комунікації та взаємодії через кордони, а свій теоретичний підхід назвав транснаціоналізмом [83, с.7-8]. Транснаціоналісти розглядають комунікацію-взаємодію як засіб довіри, лояльності, єдності та взаємної реакції, а також як передумову миру [90, с.6].

Транснаціоналізм — це науковий підхід у теорії міжнародних відносин, який досліджує проблему суб'єктності, визнаючи плюралізм і рівнозначність різних типів суб'єктів. Транснаціоналізм виник завдяки концепції, запропонованій американським політологом Дж. Розенау, а також роботам К. Кайзера, Дж. Ная, Р. Кеохейна, Е. Морзе та інших дослідників, які підтримували й розвивали його ідеї щодо міжнародних відносин другої половини ХХ століття.

К. Вальс, Е. Моравчик, Д. Міршаймер, С. Гофман і Г. Моргентау представляють школу неореалізму. Моргентау, зокрема, стверджує, що «Влада може містити все, що встановлює і підтримує панування людини над людиною... від фізичного насильства до найтонших психологічних зв'язків, за допомогою яких один розум контролює інший» [89, с.9].

Згідно неореалістів, поведінка держав змінюється відповідно до перерозподілу силових потенціалів. Тому анархія може створити порядок, але вона не переростає в ефективну і тривалу співпрацю. Інтеграція розглядалася реалістами та неореалістами як своєрідна аномалія, що виникла під час холодної війни. Неореалізм також трактує владу як потенційно корисний

інструмент, оскільки її нестача чи надлишок створюють ризики для держав. Надмірна слабкість може стати приводом для агресії. Надмірна сила може змусити інші держави посилювати свої можливості та об'єднуватися проти держави, яка домінує [63,с.135].

Ще одна теорія європейської інтеграції – конструктивізм. Конструктивісти Т. Дітц, О. Вендт та інші вважають, що підвищений інтерес до європейської інтеграції – відносно нещодавнє явищем. Т. Дітц (1999) виокремлює два типи конструктивістських підходів, виокремлюючи:

- 1) Соціальний конструктивізм, який вивчає природу та особливості соціальної реальності (Е. Гідденс, П. Катценштайн);
- 2) Теоретичний конструктивізм - вивчає умови та стани знання про реальність [90, с. 9].

Інституційний підхід вивчає формування нової системи, її структуру, інтегративні характеристики, елементи та їх взаємодію. Ця нова система визначається як «об'єднана Європа». Цей підхід зосереджується на праві, його ролі та впливі на процес європейської інтеграції [71, с.62].

Українська дослідниця європейської інтеграції О.Ковальова виділила такі основні підходи:

- Формування Європейського Союзу як міжнародної міждержавної організації відбувається за принципами, характерними для будь-якої міжнародної структури. Її діяльність спрямована на узгодження інтересів держав-членів з метою забезпечення їх мирного співіснування.
- Розвиток європейської інтеграції у світлі теорій регіоналізму підкреслює ключову роль географічної близькості держав, яка сприяє економічним зв'язкам, особливо торговельним відносинам між ними, що є основою інтеграційного процесу.
- Розвиток європейської інтеграції можна розглядати як процес створення спільної політики, динаміка якого відображає взаємодію

національних політичних груп, що займаються реалізацією узгоджених рішень [26, с. 6].

Теорії європейської інтеграції є багатовимірним відображенням прагнення до єдності на континенті, яке еволюціонувало під впливом історичних обставин та сучасних викликів. Історичний контекст формування цих теорій ґрунтувався на необхідності уникнення конфліктів, що домінували в Європі в першій половині XX століття, та створення механізмів співпраці, таких, як Європейське об'єднання вугілля і сталі. У сучасному контексті теорії інтеграції відображають прагнення до балансу між наднаціональним управлінням та національним суверенітетом, особливо в умовах зростання популізму, економічної нерівності та зовнішніх геополітичних загроз. Таким чином, європейська інтеграція залишається динамічним процесом, у якому теорії не лише пояснюють, а й впливають на практичну реалізацію єдності, пристосовуючись до нових реалій і потреб.

1.2. Джерельна база дослідження

Дослідження базових вимірів євроінтеграційних процесів в Україні спирається на багатогранну джерельну базу, яка охоплює нормативно-правові акти, офіційні документи, наукові праці, аналітичні матеріали, статистичні дані та електронні ресурси. Такий комплексний підхід дозволяє максимально всебічно охопити предмет дослідження, висвітлюючи його теоретичні аспекти, практичні виклики в контексті інтеграції України до європейської системи безпеки.

Дослідження процесів європейської інтеграції неможливо без звернення до законів, законодавчих актів, угод та договорів, стратегічних документів тощо. Під час роботи авторка активно використовувала різноманітні документи як національні, так і міжнародні для визначення особливостей європейської

інтеграції, присутності безпекової складової у євроінтеграційних процесів тощо.

Одним із основних документів, який визначає правові рамки євроінтеграційного поступу України є Конституція нашої держави [27]. Саме вона є правовим фундаментом функціонування Української держави та організації життя її громадян.

Закон «Про національну безпеку України» розкриває принципи та основні засади державного управління у сфері безпеки та оборони [49].

Закон «Про міжнародне співробітництво» допомагає краще досягнути правові рамки міжнародної взаємодії. А «Угода про асоціацію», підписана між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, розкриває основні напрямки співпраці між Україною та ЄС після 2014 року. Дана Угода стала визначальною для наступного євроінтеграційного поступу України, дозволила нашій державі розпочати фактично процес євроінтеграції у правовій, економічній тощо площинах [69].

Загалом, офіційні документи та публікації, розміщені на веб-сайтах державних установ, таких, як Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство закордонних справ України, а також на платформах міжнародних організацій, зокрема ЄС та НАТО, є надзвичайно важливим джерелом для формування повного й глибокого розуміння про євроінтеграцію як політичне явище, логіку та особливості євроінтеграційних процесів, міждержавну взаємодію в рамках ЄС. Зокрема: офіційний сайт НАТО «Стратегічна концепція», «Парламентська Асамблея НАТО» офіційний сайт, «Північно-Атлантичний договір» становлять суттєву частину джерельної бази дослідження. Ці матеріали є джерелом актуальної інформації про політичні рішення, міжнародні угоди та звіти, які висвітлюють поточний стан і динаміку безпекової інтеграції України.

Після початку широкомасштабного вторгнення євроінтеграційний поступ України пришвидшився. Україна подала заявку на членство й було прийнято рішення про так званий «швидкий рух» (fast track). Одним із документів, які необхідно було заповнити, став «Опитувальник ЄС та відповіді на нього для набуття Україною статусу кандидата в ЄС». Він відображає ступінь готовності України до інтеграції в європейську спільноту. Цей документ має ключове значення для розуміння процесу взаємодії України та Європейського Союзу, оскільки він не лише висвітлює відповіді на конкретні питання, але й демонструє стратегічні зусилля держави на шляху до євроінтеграції. Опитувальник є важливим джерелом для аналізу взаємовідносин України з Європейським Союзом. Він дозволяє простежити, як європейські інституції оцінюють успіхи України, а також яким чином відповіді України відповідають викликам, що стоять на шляху до її повноправного членства в ЄС [36].

Звернення до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про стратегію реформування системи державного управління України» зумовлене необхідністю поглибленого розуміння безпекових викликів та загроз, у т.ч., через гуманітарну, інформаційно-освітню та управлінську складову.

Наукові праці є важливим джерелом для аналізу теоретичних основ євроінтеграційних процесів у безпековій сфері. У роботі використано праці провідних українських та іноземних дослідників, які розглядають питання міжнародної безпеки, трансформації систем оборони та викликів інтеграції.

Аналіз основ функціоналізму як підходу до міжнародних відносин здійснений на основі праці Девіда Мітрані. Автор пропонує концепцію міжнародної співпраці, заснованої на поступовому об'єднанні зусиль держав у вирішенні спільних проблем через створення спеціалізованих організацій. Головна ідея полягає в тому, що тісна економічна, соціальна та політична взаємодія сприяє зменшенню конфліктів між державами і формує стабільну систему миру.

Мітрані акцентує увагу на практичних механізмах міжнародного співробітництва, які мають вирішувати конкретні завдання, такі, як економічний розвиток, торгівля чи безпека. Автор також підкреслює, що функціональні підходи до співпраці здатні поступово створювати передумови для інтеграції держав, що, у свою чергу, сприятиме тривалому миру на глобальному рівні.

Праця Мітрані є важливим джерелом для дослідження сучасних інтеграційних процесів, зокрема у контексті діяльності Європейського Союзу чи інших наднаціональних організацій. У межах джерельної бази книга Мітрані може бути використана для аналізу теоретичних основ євроінтеграції та визначення інструментів, які забезпечують стабільність і співпрацю між державами в сучасному світі. Унікальність роботи полягає в її тривалому впливі на розвиток теорій міжнародних відносин та її актуальності в умовах глобалізації [88].

Про особливості функціонального підходу до вивчення інтеграційних процесів писав і український дослідник В.Савка [57].

Інший український науковець – Тодоров І., сфокусував свою увагу на вивченні ролі НАТО на міжнародній арені та з'ясуванні відповідні на питання: «Чому НАТО потрібна Україна». Дана праця – аналітична. В ній автор досліджує стратегічне значення України для Організації Північноатлантичного договору (НАТО). У статті розглядається роль України в регіональній безпеці та її потенційний внесок у зміцнення обороноздатності альянсу. Тодоров акцентує увагу на геополітичному розташуванні України, її військових можливостях, а також значенні держави як бар'єру на східному фланзі Європи.

Автор аналізує не лише інтереси НАТО, а й вигоди, які Україна може отримати від співпраці з Альянсом. Особливу увагу приділено питанням модернізації українського війська, обміну розвідувальною інформацією та перспективам членства. Робота є важливим джерелом для розуміння

взаємовигідності відносин між Україною та НАТО, особливо в контексті сучасних викликів безпеки [65].

Цікавою з погляду на перспективи розвитку України після завершення війни є робота українських дослідників Охріменко О. та Попова Р. Їхня наукова стаття «Повоєнна відбудова України: потенціал і стратегія перетворень» аналізує потенціал країни, необхідний для відбудови економіки, стратегічні підходи до структурних реформ. Автори розглядають як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на процес відновлення, включаючи міжнародну допомогу, інвестиції, а також роль євроінтеграції у прискоренні перетворень.

У статті обґрунтовується важливість впровадження комплексних реформ у ключових сферах, таких, як енергетика, інфраструктура, освіта та охорона здоров'я. Особливу увагу приділено розвитку регіонів, які постраждали від військових дій, та впровадженню інноваційних підходів до управління ресурсами. Крім того, дослідники аналізують роль України у формуванні нової архітектури європейської безпеки після війни.

Ця праця є вагомим джерелом для дослідження повоєнних трансформацій України, оскільки вона поєднує науковий аналіз з практичними рекомендаціями. У контексті джерельної бази її можна використовувати для висвітлення теми відновлення країни, інтеграції у європейський простір та реалізації довгострокових реформ у різних секторах економіки. Унікальність підходу авторів полягає в міждисциплінарному аналізі, який поєднує економічні, соціальні та політичні аспекти відбудови [39].

Дослідження даної теми неможливе без звернення до зарубіжних авторів, серед яких особливе місце належить Т.Діцу з його роботою «Теорія Європейської інтеграції». Вона присвячена аналізу теоретичних підходів до вивчення інтеграційних процесів, зокрема в контексті європейської інтеграції. Автор разом з співавторами досліджує багатогранність теорій інтеграції, які

включають не лише традиційні неофункціоналістські та міжурядові підходи, а й новіші конструктивістські, соціологічні та постструктуралістські перспективи.

Погляд Т.Діца є цінним для дослідників, оскільки дозволяє розглядати інтеграцію як складний і багаторівневий процес, який включає економічні, політичні, соціальні та культурні аспекти. У контексті джерельної бази праця Дієца та його співавтора Вінера надає теоретичне підґрунтя для аналізу сучасних інтеграційних процесів, зокрема євроінтеграції, є прикладом важливого внеску у розвиток теоретичних досліджень у цій сфері [83].

Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані, отримані з публікацій Державної служби статистики України, аналітичних звітів незалежних центрів, а також досліджень міжнародних організацій, таких, як Європейська Комісія чи ООН. Вони дозволяють оцінити рівень адаптації України до стандартів безпеки ЄС та вплив міжнародної підтримки на зміцнення її обороноздатності.

Крім того, у дослідженні широко використовувалися електронні ресурси, зокрема матеріали медіа. Серед них статті «Як ЄС підтримує Україну?», «України до ЄС: європейська політика сусідства», «Допомагає ЄС Україні». Це дозволило інтегрувати до роботи актуальні оцінки сучасних тенденцій у сфері безпеки, викликаних війною в Україні, та перспективи їх вирішення в межах євроінтеграційних процесів.

Таким чином, джерельна база цього дослідження є багатокomпонентною та структурованою, що дозволяє здійснити комплексний аналіз безпекових аспектів євроінтеграційних процесів, враховуючи як історичну еволюцію, так і сучасні виклики, що постають перед Україною в контексті її прагнення стати частиною європейської безпекової архітектури.

РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ВІД КОНЦЕПЦІЙ ДО ПРАКТИКИ

2.1. Євроінтеграційні процеси після Другої світової війни: від Європейського Об'єднання вугілля та сталі до Стратегічного Компаса

Устрій післявоєнної Європи широко обговорювався вже під час війни та після її закінчення. Звільнення Європи від воєнних страждань виглядало дуже перспективним елементом майбутнього розвитку.

Основними передумовами початку інтеграційних процесів у Європі після другої світової війни стали економічна, господарська та політична слабкість континенту, а також прагнення західноєвропейських країн відновити своє колишнє становище в світі [12, с.13].

У період, коли ситуація в Європі залишалася досить складною і не зовсім ясною, міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман виступив із складною пропозицією щодо створення європейської наднаціональної організації. Цю пропозицію було представлено у травні 1950 року. Шуман заявив, що «об'єднана Європа є основою миру у світі». Одним із головних елементів його пропозиції було усунення традиційного суперництва та конкуренції, навіть взаємної ворожнечі між Францією та Німеччиною. Суть озвученої ним ідеї полягала у крокові від суперництва та протиборства до співпраці та кооперації. А оскільки після війни Європа перебувала у надзвичайно складному соціально-економічному стані, потребувала стабільності, у т.ч., в енергетичній сфері, він запропонував підпорядкувати вугільну та сталеливарну промисловість Франції та Німеччини – двох великих європейських держав, незалежним міжнародним механізмам контролю.

Власне, саму ідею створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС) запропонував французький комісар з планування Жан Моне, який турбувався, що Європа ще надовго залишатиметься залежною від США, і вбачав вирішення цієї проблеми в створенні наднаціональних структур.

Жан Моне в своєму листі писав до Роберта Шумана: «З моєї точки зору, неможливо, щоб Європа довго залишалася «залежною» від Сполучених Штатів економічно – майже виключно від їх кредитів, щодо безпеки – від їх військової сили» [12, с.28].

Проект створення Європейського об'єднання вугілля і сталі, розроблений Жаном Моне, базувався на об'єднанні німецького та французького виробництва вугілля і сталі, а також на встановленні контролю над цим процесом. Хоч дана ідея й викликала певні дискусії, втілення цього плану розпочалося у 1951 році, зі створення Європейського об'єднання вугілля і сталі з підписанням Паризького договору. Цей крок вважається початковим етапом у формуванні майбутнього Європейського Союзу.

Згідно з проектом Моне, на верховний керівний орган ЄОВС покладалися значні повноваження: він мав визначати розмір заробітної плати та умови праці працівників вугільної та сталеливарної промисловості, забезпечувати збут продукції та сприяти розширенню ринків [31, с.160].

Загальна асамблея, що складалася з представників країн, об'єднаних в ЄОВС, виконувала функції консультацій та контролю, надані їй відповідно до цього договору. Загальна асамблея проводила щорічні сесії без необхідності окремого рішення про їх скликання, що відбувалося кожного другого вівторка березня [8].

Основними цілями Європейського об'єднання вугілля і сталі були: забезпечення рівних умов доступу до сталі та вугілля для всіх споживачів на спільному ринку, а також гарантоване постачання необхідної кількості сировини та продукції; розвиток виробництва за умови ефективного використання сировинних ресурсів, сприяння розвитку міжнародної торгівлі та модернізації продукції, а також боротьба з протекціонізмом щодо промислових підприємств обох галузей.

Як зазначив український дослідник С.В.Федюк, для досягнення цих цілей потрібні такі заходи: поетапне зниження мит і скасування кількісних обмежень

у торгівлі між країнами-членами; встановлення однакових транспортних тарифів на сировину та продукцію вугільної і металургійної промисловості; посилення вільної конкуренції на спільному ринку шляхом заборони обмежувальних практик [12,с.15-16].

Договір про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), як уже говорилося вище, був підписаний у Парижі 18 квітня 1951 року, а набув чинності 23 липня 1952 року. Його підписали шість країн: Німеччина, Бельгія, Франція, Люксембург, Італія, Нідерланди. Цей договір створив перше європейське інтеграційне об'єднання та заклав основні принципи самої інтеграції. Саме з нього починається формування європейського права.

Засновники Європейського об'єднання вугілля та сталі (Паризька угода, підписана 18 квітня 1951 року) переслідували мету сприяння економічному процвітання, підвищенню зайнятості та рівня життя в усіх державах-членах. Вугільну та металургійну промисловість було вилучено з-під повної національної компетенції та передано під наднаціональний контроль. Наднаціональна влада побудувала центр прийняття рішень щодо виробництва, інвестицій, соціальних умов і до певної міри цін. «Наднаціональний» було ключовим словом, яке означало якісний рух в історії європейської уніфікації.

З юридичної точки зору Договір створив умови для створення та застосування унікальної правової системи Європейських Співтовариств. Цей договір став наріжним каменем Європейських Співтовариств і у широкому розумінні також європейської інтеграції. Європейський договір про вугілля та сталь був натхненний системою федералізму [71].

На прикладі ЄОВС засновники переконалися в ефективності економічної інтеграції, що спонукало їх до розширення цього процесу на інші галузі економіки. У Римі 25 березня 1957 року підписали два договори: Договір про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) і Договір про створення Європейського співтовариства з атомної енергії (Євроатом), які

отримали загальну назву Римські договори. 1 січня 1958 року стає початком розвитку європейських інтеграційних процесів.

У період з 1957 по 1965 роки три європейські співтовариства поступово розвивалися, що зрештою призвело до уніфікації їхніх основних інститутів. Кожне Співтовариство було окремою юридичною організацією, самостійним суб'єктом права, що могло виступати стороною міжнародних угод, володіло конкретними правами та обов'язками, а також мало власний бюджет.

Відповідно до угоди про створення спільних органів, Європейське економічне співтовариство та Євратом із самого початку поділяли спільний Суд і Асамблею з ЄОВС. Договір про об'єднання виконавчих органів трьох західноєвропейських об'єднань підписано 8 квітня 1965 року [12].

Асамблея почала називатися Європейським парламентом з 30 березня 1962 року. Утворення Євратому сприяло об'єднанню вже наявних та тих, що перебували на стадії будівництва, ядерних реакторів, а також створенню спільних дослідницьких лабораторій. Згодом було створено Спільний науково-дослідний центр, який зосередив свою діяльність на питаннях радіаційного захисту, безпеки атомних реакторів, та управління радіоактивними відходами.

У Римському договорі про створення Європейського економічного простору акцентували увагу переважно на його економічних інтересах. Тому це поступова економічна інтеграція. Для її справжнього початку та наступного розгортання необхідно було створити Митний союз, який був заснований у середині 1968 року. Країни-члени ЄЕС досягли згоди щодо запровадження єдиного зовнішнього митного тарифу та передачі Спільноті повноважень для реалізації спільної торговельної політики ЄЕС. У цей період активно формується спільний ринок, який забезпечує свободу переміщення товарів, людей і капіталу. Водночас розробляються та затверджуються базові принципи європейського права, а також починає діяти система судового контролю за їх дотриманням і застосуванням.

Для реалізації положень, визначених Римським договором, було встановлено перехідний період тривалістю до 15 років.

Договір про ЄОВС був підписаний строком на 50 років, і у 2002 році термін сплив: об'єднання перестало функціонувати. Станом на 2002 рік, працювали тільки два з трьох перших товариств: Європейське економічне співтовариство та Євратом [12].

Після підписання Лісабонського договору 1 грудня 2009 року перестало існувати Європейське економічне співтовариство: зберігся тільки Євратом. Однак не можемо не наголосити на тому, що ЄОВС безперечно мало вплив саме на подальший розвиток інтеграційних процесів у Європі.

Європейська інтеграція є комплексним процесом, започаткованим у надзвичайно складний час та у пошуку оптимальної моделі взаємодії. Особливо це стосується періоду від закінчення Другої світової війни до Римських договорів. Євроінтеграція, як і будь-який великий міжнародний процес або створення міжнародних інституцій, стала точкою перетину та продуктом спільних інтересів учасників і зовнішніх обставин [12].

Виходячи з історичного та політичного досвіду, виділяємо три основні виміри європейської інтеграції: політичну, економічну, а також безпекову спадкоємність.

З політичної точки зору, біполярність універсальної міжнародної системи після завершення війни 1939-1945 років мала значний вплив на характер інтеграційних процесів у Європі. Розкол Європи на дві частини та залізна завіса між ними втілювали в собі велику кількість факторів: від суперечливих політичних цінностей до проникнення ідеології в міжнародні відносини між демократичними та тоталітарними державами. Посилення суперечок спровокувало взаємну залежність і згуртованість всередині так званих західного та східного блоків. Комуністична небезпека демократії виступала потужним рушієм західноєвропейської інтеграції. З іншого боку, у той час суттєво посилювалася практика міжнародної ізоляції. Створення Ради Європи та

Європейського суду з прав людини, а також підписання Європейської конвенції з прав людини, очевидно, сприяли інтеграції, особливо з точки зору суспільного життя загалом, а також первинної системи цінностей західних країн.

З економічної точки зору європейська економіка зазнала надвеликих втрат після Другої світової війни в усіх сферах. Особливо болючими були втрати в інфраструктурі, економіці (і сільському господарстві, і промисловості), демографії тощо. У перспективі ситуація виглядає складно, оскільки знищені війною можливості фактично блокували наступний розвиток. Перед Західною Європою постала необхідність внутрішнього відновлення в умовах зміни міжнародних економічних відносин. Європейські держави потребували також допомоги ззовні, яка б стимулювала економічне зростання та розвиток. Одним із головних джерел економічного відновлення Європи став план Маршалла. Хоча проект був призначений для всієї Європи, він не знайшов схвалення у Центрально-Східній Європі, яка опинилася під контролем СРСР. Тут, у відповідь на план Маршалла, була заснована Рада економічної взаємодопомоги як протипага Організації європейського економічного співробітництва (пізніше відома як ОЕСР), що складалася з 16 західних держав, і яка стала ще однією відповіддю на цей розвиток подій.

Необхідність збереження миру, встановлення та розбудови неперервності безпеки стала іще одним стимулом для подальшого розгортання інтеграційних процесів. Безпекові виклики та уже нова – комуністична – загроза також суттєво вплинули на розбудову Європи. На зміну Другій світовій війні прийшла уже Холодна війна. У цих умовах логічною була поява нових військово-політичних об'єднань – НАТО та Організації Варшавського Договору (ОДКБ). Вони з'явилися як колективні відповіді на неувяні загрози [28].

НАТО було створене завдяки трумнівському підходу, згідно з яким вільні європейські держави потребували захисту і найкраще його можливо було забезпечити через колективний договір. Для європейських держав це означало безпекову парасольку з боку США, зменшення видатків та оборонну сферу та

вивільнення коштів на покращення соціально-економічного добробуту громадян.

Локальні конфлікти, що розгорталися в умовах Холодної війни, засвідчували важливість посилення уваги європейців до сфери безпеки та оборони. Політичним наслідком корейського конфлікту стала розробка пропозицій про створення Європейського оборонного співтовариства. Договір, здавалося, повинен був бути підписаний, однак у 1954 році Франція відмовилася від цієї ідеї. Французька відмова від його ратифікації зруйнувала всі надії формування оборонного співтовариства на тривалий час. В цілому, оборонне співтовариство передбачало майбутні наднаціональний підхід до вирішення питань безпеки.

Розпад соціалістичної системи та СРСР змінив парадигму відносин між Європейським Союзом та державами колишнього соціалістичного табору. Процеси європейської інтеграції тривають й ряд держав, у т.ч., й Україна, прагнуть здобути членство у ЄС. Однак ряд питань всередині самого Європейського Союзу залишаються чутливими й складними. Зокрема, баланс між наднаціональним та національним. Напруга між національною державою та міжнародною інтеграцією була і досі зростає перед будь-яким обговоренням актуальних проблем розвитку європейської політичної системи, економіки тощо. Така напруга створює загальний фон ідей і теорій, які намагаються пояснити причини та розвиток інтеграції [13].

В умовах російської війни проти України актуалізувалося питання безпеки та оборони. Стало очевидним, що Європейський Союз повинен звернути більше уваги на формування власних сил оборони. У 2022 році, 21 березня, на зустрічі міністрів закордонних справ та оборони держав-членів Євросоюзу було ухвалено «Стратегічний компас». Даний документ – стратегічна рамка бачення Євросоюзом оборонної політики та політики безпеки на наступні 5-10 років [9].

Сам концепт «Стратегічного компаса» включає в себе чотири напрямки: діяти, убезпечити, інвестувати, співпрацювати з партнерами. Мова йде про збільшення потенціалу ЄС щодо адекватного й швидкого реагування на гібридні загрози, кібератаки, безпеці та обороні в космосі [78]. У преамбулі документу наголошується, що війна проти України довела, що Європа перебуває навіть у більшій небезпеці, ніж вважалося кілька місяців перед тим (перед 24 лютого 2024 року). Відповідно, Євросоюз потребує упевненості у тому, що він зможе вистояти у геополітичному турбулентному світі та бути готовим заплатити відповідну ціну за свою безпеку [81].

Дана ініціатива мала потужний старт, однак наразі перебуває у більш латентному стані. Вважаємо, що посилення уваги єврокомісарів до сектору безпеки та оборони стане системним і Стратегічний компас стане тим першим важливим кроком, який у перспективі дозволить сформувати власне саме європейську систему оборони.

Підсумовуючи, можна виділити два ключових етапи формування об'єднаної Європи: Паризький договір і Римські договори. Як перші дійсно точки кріплення вони підвищили стабільність у Європі. Те ж саме стосується їхньої кардинальної ролі на першому етапі ефектного шляху до Європейського Союзу. Через втілення попередніх давніх теоретичних побудов і мрій обидва вони означали реальну якісну зміну в розвитку до спільної Європи.

Євроінтеграційні процеси після Другої світової війни стали унікальним прикладом трансформації континенту від конфліктів до співпраці, побудованої на взаємозалежності та спільних цінностях. Починаючи з Європейського Об'єднання Вугілля та Сталі як інструменту контролю над стратегічними ресурсами, інтеграція поступово розширювалася на політичну, економічну та соціальну сфери, приводячи до створення Європейського Союзу. Сучасний ЄС є не лише економічним і політичним союзом, а й платформою для вирішення глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, цифрова трансформація та збереження прав людини, а головне – підтримки демократії та пошуку

оптимальних моделей для гарантування безпеки, що особливо цінно в умовах війни. Таким чином, євроінтеграція демонструє, як прагнення до миру та стабільності може еволюціонувати в амбітний проект побудови унікального наднаціонального утворення.

2.2. Етапи євроінтеграції України

Євроінтеграція для України є не лише політичним та економічним курсом, а й фундаментальним процесом впровадження стандартів та норм, які діють в ЄС, з метою створення кращих умов життя для громадян. Впровадження європейських норм покликане забезпечити стабільність економіки, верховенство права, соціальну захищеність та розвиток багатьох секторів, від екології до якості харчових продуктів.

Ключовими аспектами євроінтеграції є:

- Економічна стабільність та розвиток: через інтеграцію до спільного європейського ринку Україна має можливість поліпшити умови для бізнесу, залучити інвестиції та модернізувати виробництво, що сприяє економічному зростанню.
- Правова держава: важливою частиною євроінтеграції є реформи у сфері правосуддя та боротьба з корупцією. Україна повинна створити незалежну, прозору судову систему, що гарантуватиме захист прав громадян.
- Соціальний захист та підвищення рівня життя: впровадження соціальних стандартів ЄС повинно забезпечити вищий рівень соціальних гарантій, як-от охорона здоров'я, пенсії та підтримка малозабезпечених верств населення.
- Охорона довкілля: екологічні стандарти ЄС є одними з найвищих у світі. Україна повинна впроваджувати політику збереження природних ресурсів, енергозбереження та боротьби зі зміною клімату.

- Вільний рух товарів, послуг, людей та капіталу: поступове зняття торгових бар'єрів і розвиток безвізового режиму сприяють економічній та соціальній інтеграції з ЄС, а також полегшують пересування українців і розвиток бізнесу [13].

Безперечно процес європейської інтеграції України включає ряд етапів. Як правило, ми виводимо початок даного процесу з 1991 року, однак перші взаємовідносини між Українською РСР та Європейськими Співтовариствами були встановлені ще у радянські часи. Тоді, зацікавлений у розвитку торгівлі з Радянським Союзом, ЄС розпочав співпрацю.

Серпневий заколот та остаточний розпад СРСР стали точкою відліку до формування нових форматів відносин між ЄС та державами, що постали на радянських руїнах. Перший етап – початковий – євроінтеграції України – 1991-1994 роки. Тоді, після підписання Біловезької угоди, СРСР припинив своє функціонування. Відповідно до норм міжнародного права, держави-спадкоємці СРСР зобов'язалися забезпечити виконання міжнародних умов, що випливають з договорів та угод, укладених минулим Радянським Союзом. Білорусь та Україна ратифікували документ 10 грудня 1991 року, а Росія -12 грудня 1991 року [5, с. 218]. Після здобуття незалежності Україна встановила стосунки з ЄС, а перший президент країни Л.Крачук наприкінці своєї каденції підписав угоду про торгівельно-економічне співробітництво [70].

Наступний етап – 1994-1998 роки – часи каденції Л.Кучми. Говорячи про другого президента України Леоніда Кучму, можна зазначити, що він зробив неабияку інституційну роботу для зближення України з ЄС. Одним з таких кроків стало підписання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (УПС), яка набула чинності в 1998 році. Вона стала основою для розвитку політичних і економічних відносин, а також визначила напрямки реформ у внутрішній політиці України [71].

У 2004 році до влади приходить третій президент Віктор Ющенко, що означало початок нового етапу євроінтеграції (тривав до 2009 року). В.Ющенко

відверто хотів, щоб Україна стала членом ЄС. Ющенко проголошував євроінтеграцію одним із ключових зовнішньополітичних пріоритетів України. Саме тоді розпочинаються переговори про асоціацію. Україна висловила чітке прагнення стати членом співтовариства. У 2009 було запроваджено ініціативу «Східне партнерство».

Східне партнерство має на меті посилення та розвиток відносин між Європейським Союзом, його країнами-членами та східними сусідами. Включає шість країн: Азербайджан, Білорусь (участь призупинена), Вірменію, Грузію (щодо Грузії уже з'явилися застереження через відверто проросійський курс її нинішнього керівництва й фактичний розворот до авторитарних практик радянської доби), Молдову та Україну. Важливою рисою Східного Партнерства є активна участь громадськості в реалізації ініціатив через Форум громадянського суспільства. Для України участь у Східному Партнерстві стала важливим кроком на шляху до набуття статусу держави-кандидата у члени ЄС [10; 35].

Перелом відбувся у 2013 році. Після приходу до влади В.Януковича в якості президента України, наша держава балансувала на межі євроінтеграція – Росія. На початку своєї каденції В.Янукович запевняв, що європейська інтеграція України – ключовий пріоритет зовнішньої політики. Президент тривалий час вів переговори щодо підписання угоди про асоціацію. 2013 року у листопаді у Вільнюсі Янукович відмовився підписати угоду, обґрунтовуючи це тиском з боку Росії. Це стало початком Євромайдану, що з часом переріс у Революцію Гідності.

Завдяки перемозі демократичних проєвропейських сил 21 березня 2014 року було підписано політичну частину угоди. Економічну частину Угоди про асоціацію між ЄС та Україною – 27 червня 2014 року. Вона означала утворення спільних органів. До спільних органів асоціації належать, зокрема, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства [69; 68].

Наступний етап тривав з 2014 до 2020 р. Російська сторона, скориставшись масовими протестами в Україні проти відмови від Асоціації з ЄС розпочала гібридну війну проти нашої держави. Було анексовано АР Крим та окуповано частину Донецької та Луганської областей, про що мова йтиме нижче. У цей час главою держави стає П.Порошенко. Він знову починає працювати для покращення відносин з ЄС, адже це неабияк важливо після Революції Гідності та анексії Криму Росією. Після відмови Януковича підписати угоду про асоціацію в 2013 році, її підписав Порошенко в 2014 році. Підписання Угоди про асоціацію стало ключовим фактором у євроінтеграційній політиці України. Петро Порошенко 25 серпня 2014 року розпускає парламент, також під час його правління він впроваджує реформи, які мають наблизити нас до стандартів ЄС. Серед них децентралізація, яка посилила роль органів місцевого самоврядування в Україні, створила об'єднані територіальні громад (ОТГ) тощо. Важливо, що це викликало обурення в деяких партій, призвело до сутичок, внаслідок чого декілька людей загинуло. 17 березня 2016 року президент підписує закон «про добровільне приєднання територіальних громад» [17].

У вересні затверджують законом проєкт «Про вищу Раду правосуддя», що дало можливість реалізувати конституційні зміни у сфері правосуддя [21].

Триваюча війна та сильні проросійські (прорадянські) настрої у частини населення спонукають уряд посилити увагу до питань ідентичності. П. Порошенко 15 травня 2015 року підписав пакет законів про декомунізацію: «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режимів 1917—1991 років», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» та «Про увічнення перемоги над нацистами у Другій світовій війні 1939—1945 років», в цих документах засуджується радянський режим, забороняється їх символіка [16; 19; 20; 22].

Також, в рамках поступу до Європи, було зроблено у напрямку деолігархізації: президент підписав закон « Про акціонерні товариства» цим самим показуючи боротьбу з олігархами.

Визначною подією для громадян України стає отримання безвізового режиму між Україною та ЄС. Даний режим передбачає для громадян України заїзд в країни ЄС на 90 днів продовж року. Якщо ж українці подорожують в Шенгенську зону, вони мають мати виключно біометричний паспорт. Для подорожі / поїздок в Україну країни ЄС не потребують візи, окрім Ірландії.

Поруч із активною діяльністю, спрямованою на адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС, реформи тощо, питання безпеки є одним із пріоритетних у взаємовідносинах між Україною та ЄС. Наразі воно має характер організації колективної протидії російській агресії через запровадження санкцій проти Росії. Європейський Союз за час правління Петра Порошенка ЄС надав чимало фінансової допомоги Україні та увів санкції проти Росії.

За час каденції П.Порошенка вдалося розпочати процес змін уявлень європейських політиків про Росію, що виявилось у політиці запровадження санкцій, індивідуальних, секторальних тощо проти російської сторони.

24 лютого 2022 року Росія розпочала відкриту війну проти нашої держави. І саме у 2022 році ЄС надав Україні статус країна-кандидата на вступ до ЄС. Одразу після початку широкомасштабної війни президент України Володимир Зеленський заявив про необхідність входження України до ЄС як гарантії безпеки нашої держави.

28 лютого Україна внесла заяву на членство в ЄС . На саміті в Брюсселі лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення, що Україна отримує статус кандидата на вступ до ЄС. Це нові перспективи та можливості для України [86].

Окрім того, статус кандидата відкриває можливості отримання фінансової допомоги у трансформації суспільства, правової системи та економіки на шляху

до членства в ЄС, а також триматиме євроінтеграційні реформи країни у пріоритеті [24].

В умовах війни питання вступу України до ЄС набуває особливої ваги. Це питання насамперед про безпеку у її широкому розумінні. У кінцевому підсумку, процес євроінтеграції спрямований на підвищення рівня життя та наближення України до європейських стандартів в усіх сферах життя, гарантування миру та стабільності.

Вступ до ЄС включає декілька етапів:

1. Підписання угоди про асоціацію;
2. Включення в офіційну програму розширення ЄС;
3. Подача заявки на вступ;
4. Отримання статусу кандидата в члени ЄС;
5. Вступ до ЄС

Україна завдяки системній трансформації отримала п'ять так званих «безвізів»: економічний, митний, енергетичний, цифровий, транспортний.

Взаємодія між Україною та ЄС в контексті подальшого вступу виглядає наступним чином:

1. Початок перемовин

Після того, як Європейською Радою було ухвалено рішення про початок переговорів, Україна починає активний процес системної адаптації свого законодавства до норм ЄС, а Рада ЄС оцінює успіхи цієї адаптації в кожному з шести кластерів.

Україна та ЄС погоджують Угоду щодо вступу, яку повинні підтвердити всі держави-члени ЄС, Європарламент, а також ратифікувати національні парламенти країн-членів.

2. Секторальна інтеграція

Україна досягає значного рівня інтеграції з ЄС у сферах економіки, митної, енергетичної, цифрової, транспортної політики. Уряд продовжить поглиблювати інтеграцію в цих напрямках, усуваючи всі перешкоди, що

розділяють суспільство та економіку України та країн-членів ЄС. Отримання «роумінгового безвізу», продовження роботи над укладенням «промислового безвізу», приєднання до Єдиної зони платежу у євро та доступом до ринків публічних закупівель. До 2025 року тривають роботи над продовженням дії транспортних та економічних «безвіків».

3. Запуск програми Ukraine Facility від ЄС

Про 4-річну програму підтримки України оголосила ЄК (на суму 50 млрд євро). Ця програма передбачає:

- Фінансову допомогу у вигляді грантів і позик;
- Утворення спеціальної інвестиційної структури для залучення та мобілізації приватних та державних інвестицій на відновлення України.
- Надання технічної допомоги, особливо експертної підтримки реформ.
- Європейський кордон

Сьогодні Західна частина України є основним логістичним кордоном до Європи і цей кордон повинен відповідати вимогам найвищого рівня. Необхідно забезпечити максимальну швидкість, зменшення бюрократії, зручний прикордонний простір для людей та бізнесу. Це ключовий аспект європейської інтеграції України і відповідь на російську блокаду наших портів.

Даний план передбачає зміни впровадження спільного прикордонного та митного контролю з країнами ЄС, інтенсивну модернізацію наявних пунктів пропуску.

Підсумовуючи, варто наголосити, що процеси інтеграції складні за своєю суттю, однак досвід європейської інтеграції демонструє, що це чи не єдиний шлях до формування справді безпечного простору.

Водночас аналіз основних етапів європейської інтеграції засвідчує велику увагу до питань економічного та соціального характеру з недостатньою увагою до питань безпеки та оборони. Це, в умовах сучасної війни та ядерного шантажу з боку Росії, відіграє негативну роль у формуванні адекватної відповіді Співтовариства на безпекові виклики і загрози сьогодення. Ініціатива

«Стратегічного компасу» є важливим кроком для подолання цієї прогалини та формування справді безпечного й сильного ЄС.

Етапи євроінтеграції України відображають поступову трансформацію країни від прагнення до незалежності до стратегічного вибору інтеграції з Європейським Союзом. Від укладення Угоди про партнерство та співробітництво в 1994 році до Революції Гідності 2013–2014 років євроінтеграція набула не лише політичного, а й суспільного виміру, ставши символом прагнення до демократичних цінностей та верховенства права [70]. Укладення Угоди про асоціацію у 2014 році та здобуття статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році засвідчили, що євроінтеграція стала невід’ємною частиною національної ідентичності України [68; 24]. Кожен етап цього шляху є не лише кроком до членства в ЄС, а й інструментом для внутрішніх реформ, зміцнення демократичних інститутів та модернізації країни в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 3. БЕЗПЕКОВІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції

Після проголошення незалежності в 1991 році Україна опинилася перед необхідністю створення власної системи національної безпеки фактично з нуля. Визначивши демократію одним із ключових і важливих принципів нової держави, Україна поетапно почала перехід до системи цивільного та демократичного контролю над усією військовою структурою.

Український науковець А. Лясота стверджує, що існує три способи реалізації політики національної безпеки:

- необхідно розробити нормативно-правові акти, які врегульовують суспільні відносини, стосовно національних інтересів, визначають правила поведінки та відповідальність учасників цих відносин.
- заснувати нові державні інституції або розширити повноваження існуючих для вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки.
- використати в діяльності державних інституцій конкретні засоби та методи державного впливу на сферу національної безпеки, передбачені правовими нормами [31, с. 189].

У межах законодавства України національна безпека формується на захищеності державного суверенітету, територіальній цілісності. Стратегія національної безпеки є документом, який визначає нагальні загрози національній безпеці України, а також відповідні цілі, завдання та механізми захисту національних інтересів. Цей документ слугує основою для планування та реалізації державної політики в сфері національної безпеки.

При розробці та ухваленні нової Стратегії національної безпеки Україна врахувала всі світові тенденції. Основними принципами, на яких базується безпека є: «Стимування, стійкість, взаємодія» [54].

Забезпечення реалізації Стратегії національної безпеки України покладається на Кабінет Міністрів України, виконавчу владу, та органи, які відповідають за сектор безпеки і оборони України.

Для здійснення Стратегії національної безпеки України формують 14 належних стратегій у сфері безпеки плюс одна загальнонаціональна програма [47].

Як повідомив глава держави В.Зеленський: «Ця концепція перебуває на стадії завершення, для чого працює відповідна міжвідомча комісія. Результатом має стати чітка система координації суб'єктів безпеки та оборони для підтримки урядування та захисту основних потреб людей на випадок природних катаклізмів, техногенних аварій, а також інших подій ...» [33].

А.Семенченко, український політик, зазначає, що стратегія є проміжним документом між державою політикою та державним управлінням. Гарантування оптимального співвідношення між політикою та стратегією є відомою проблемою формалізації процесу ухвалення політико-адміністративних рішень [61].

Держава і суспільство мають тісний взаємозв'язок. Функціонування та розвиток особистості, суспільства та держави безпосередньо обумовлюється від рівня національної безпеки. В цьому всьому ключову роль відіграє особистість: захист життя, прав, здоров'я, свободи. Все це є першочерговим. Безпека громадянина ґрунтується на ефективному забезпеченні конституційних прав і свободи, високому рівні життя. Метою забезпечення безпеки особистості є залучення ресурсів держави та суспільства, що діють на основі чіткої правової бази [30, с. 21].

Впровадження сучасної концепції національної безпеки за час незалежності умовно можемо поділити на три етапи:

1. Віктор Ющенко 12 лютого 2007 року затвердив прийняття Стратегії «Україна у світі, що змінюється». Стратегія передбачала захист прав і свободи громадян, конкурентоспроможність, покращення міжнародних відносин.

На той момент часу було визначено наступні зовнішні виклики для національної безпеки України: наявність неврегульованого конфлікту у Придністровському регіоні Республіки Молдова, що безпосередньо межує з Україною;

- невирішеність питання щодо розмежування лінією державного кордону акваторії Чорного і Азовського морів та Керченської протоки, відсутність демаркації державного кордону України з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова, що стримує врегулювання правових засад забезпечення його режиму і облаштування, ускладнює ефективну протидію транснаціональним загрозам;

- наявність неврегульованих проблемних питань, пов'язаних із тимчасовим перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, недосконалість договірно-правової бази у цій сфері;

- недосконалість державної політики у сфері міграції, неефективність системи державного регулювання міграційних процесів, що не забезпечують належний захист прав та інтересів громадян України, які працюють за кордоном, не створюють умов для допуску іммігрантів в Україну відповідно до її національних інтересів, для належної інтеграції іммігрантів в українське суспільство [55].

Під час прийняття Стратегії, приймаються ще декілька нормативних актів, зокрема Про рішення Ради національної безпеки і оборони України 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [50]. затверджується річна національна програми співробітництва Україна - НАТО на 2012 рік [48], а також ратифікується Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [52].

2. 26 травня 2015 року Петро Порошенко затверджує нову Стратегію національної безпеки України: за її основу лягає положення «Про Стратегію національної безпеки України», яка була прийнята 6 травня 2015 року. Цей документ передбачав збереження цілісності та суверенітету України, мирне майбутнє як суверенної незалежної демократичної країни. Захист прав та свободи громадян, покращення економічного та соціального становище , формування умов до вступу в НАТО [49].

Чільне місце також відводиться визначенню загроз національній безпеці України, із урахуванням окупації Криму, які зазначені у «Стратегії національної безпеки України»:

- «військова агресія, участь регулярних військ, радників, інструкторів і найманців у бойових діях на території України;
- розвідувально-підбивна і диверсійна діяльність, дії, спрямовані на розпалювання міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму, створення і всебічна підтримка, зокрема військова, маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованій території частини Донецької та Луганської областей;
- тимчасова окупація території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та далші дії щодо дестабілізації обстановки у Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні;
- нарощування військових угруповань біля кордонів України та на тимчасово окупованій території України, у тому числі розміщення на півострові Крим тактичної ядерної зброї;
- блокування зусиль України щодо протидії монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом, щодо позбавлення залежності від монопольних поставок критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів;
- торговельно-економічна війна;

– інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу» [54].

3. Наступний документ був затверджений президентом Володимиром Зеленським 14 вересня 2020 року під назвою «Безпека людини – безпека країни».

Дана стратегія формується на принципах стійкості, стримування, взаємодії. Реалізація цих пріоритетів забезпечуватиметься за такими напрямками:

- «відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права;
- здійснення міжнародно-правових, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів, спрямованих на припинення Російською Федерацією незаконної окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь;
- продовження реалізації заходів з оборони та стримування, активного використання переговорних форматів та консолідації міжнародного тиску на Російську Федерацію як гарантії недопущення ескалації конфлікту з боку Росії, зменшення напруги та припинення Російською Федерацією збройної агресії;
- використання всіх наявних механізмів ООН, Ради Європи, ОБСЄ, інших міжнародних організацій для консолідації міжнародної підтримки України у протидії російській агресії, відновленні територіальної цілісності та державного суверенітету України;

– розвиток відносин зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою, сусідніми та іншими державами, а також із міжнародними організаціями для забезпечення міжнародної безпеки та протидії спільним викликам і загрозам, мінімізації їх впливу на Україну» [56].

Відмінність даних стратегій полягає в тому, що у 2015 році основною загрозою національній безпеці була визначена Російська федерація, в той час як у 2020 році це не тільки Російська Федерація, але й інформаційна війна, кіберзагрози, економічні загрози. У 2015 році основним оборонним проектом були реформи збройних сил, формування резерву, збільшення витрат на оборону. У 2020 році акцентовано увагу на кібербезпеці, інформаційному захисті, нових технологіях оборони. Щодо нових видів загроз, то у 2015 році ми бачили військову агресію, тероризм, а в 2020 році додалася кіберзлочинність, економічна криза, пандемія, гібридні загрози.

Отже, в 2015 році стратегія була спрямованою відповіддю на агресію Російської Федерації. Стратегія ж 2020 року була сфокусована на більш ширшу перспективу: вирішення проблемних питань в галузі не тільки війни, але й економіки, інформаційної та екологічної безпеки.

Воєнний стан в Україні є досить серйозним викликом для національної безпеки та й в цілому для держави, її суверенітету, територіальної цілісності та збереження прав і свобод людини.

В процесі європейської інтеграції України значну роль почали приділяти не тільки політиці, економіці, а й питанням безпеки. Це обґрунтовано, насамперед, повномасштабною збройною агресією Росії проти України, спільними інтересами України та ЄС, а також постійно зростаючим безпековим потенціалом України, який, на нашу думку, повинен бути і буде задіяний для взаємної вигоди (і України, і ЄС) у післявоєнний період.

Отож, нинішня стратегія національної безпеки України акцентує увагу на

таких ключових факторах:

- Суверенітет та цілісність країни. Основним завданням є забезпечити захист від зовнішніх факторів, насамперед від російської агресії. Україна в свою чергу модернізує Збройні Сили, впроваджує стандарти НАТО.
- Енергетична безпека. Україна імпортує енергоресурси, тому значну увагу приділяє енергетичним поставкам та інтеграції у європейську енергетичну систему.
- Кібербезпека. Через війну, яку веде Росія проти України, зокрема інформаційну, наша держава створює ефективну систему кібербезпеки. Співпраця з ЄС допомагає обмінюватися інформацією, впровадити новітні технології щодо захисту інформаційного та кібернетичного простору нашої держави.
- Реформування безпеки та оборони. Вона включає підвищений рівень прозорості, зниження корупції, контроль над збройними силами [38].

Європейська інтеграція сприяє збереженню національної безпеки України. Співпраця з ЄС дозволяє Україні отримати фінансову допомогу, експертні ресурси, військову підтримку у війні проти Росії й повністю відповідає Стратегії національної безпеки.

Брюссель під час широмасштабного вторгнення Росії в Україну посилив зусилля щодо лобіювання та захисту інтересів України на міжнародній арені та осудив агресію; підтримав дипломатичну ізоляцію Росії.

За час війни низка парламентів та країн ЄС визнали Росію як країну терорист [Додаток 1]. Представників Росії виключили зі списку Ради Європи, відібрали членство в Раді ООН з прав людини і Парламентській Асамблеї.

На сьогоднішній день ЄС постачає Україні танки, системи ППО, вогнепальну зброю, медичне обладнання, техніку для розмінування та багато іншого.

Європейський Фонд миру протягом широкомасштабного вторгнення в Україну виділив €3.1 млрд для оборони. Також країни ЄС регулярно проводять зустрічі з представниками України щодо оборони.

Шлях до надання військової допомоги з боку ЄС був досить тривалим: роботу з надання військової допомоги Україні було розпочато одразу у 2022 році. Найбільший внесок відповідно до свого ВВП станом на літо 2023 року зробила Естонія, Латвія та Литва. Статистичні дані про допомогу Україні у відсотках від ВВП представлено у Додатку 2. Сьогодні до неї входить і спеціальна підготовка для ЗСУ. В Києві завдяки підтримці Євросоюзу відкрили кіберлабаторію.

Отож, значною мірою за допомогою Євросоюзу Україна здійснює ефективний опір російській агресії з одночасним проведенням досить успішних військових наступів. Однак військова взаємодія між нашою державою та ЄС не є безхмарною. Попри потужну підтримку упродовж перших двох років (та й сьогодні) зброя приходила в обмеженій кількості та з запізненням. В Україні немає потужного захисту від ракетних атак, тому жертви колосальні не тільки воєнних, але й цивільних громадян. Навіть німецькі експерти констатують: «США зараз надають майже вдвічі більше ніж країни та установи ЄС разом взяті. Для великих європейських країн ЕС мізерні показники, особливо з огляду на те, що багато обіцяної допомоги прибуває до України після тривалих затримок» (ЄС «майже вдвічі» відстає від США у допомозі Україні, вказують німецькі аналітики. - Голос Америки, 11 жовтня 2022р.) [3]. Про допомогу США можна знайти інформацію у Додатку 3.

Одночасно під час війни ЄС збільшила фінансування та гуманітарну допомогу Україні. Брюссель ж в свою чергу у червні 2022 року започаткував грантові програми, позики, кредити і гуманітарні поставки. Цього ж року рада ЄС відправила термінову допомогу у розмірі €9 млрд. У грудні ЄС ухвалили план макрофінансової допомоги у розмірі €1.5 млрд щомісяця.

Неможливо обійти стороною й те, що ЄС надає прихисток українським біженцям. В Європі станом на вересень 2022 року за оцінки експертів ООН українських біженців нараховували 7 млн. осіб. Громадяни мають доступ до ринку праці, житла, соціального захисту, медичної допомоги, освіти, тощо.

Згідно з новою Глобальною стратегією зовнішньої політики та безпеки ЄС, основними пріоритетами Спільноти в майбутніх ініціативах є:

- політика безпеки Європейського Союзу. Для забезпечення та підвищення добробуту громадян країн-членів і східноєвропейських сусідів ЄС необхідно вживати відповідних заходів. Стратегія припускає, що для збереження безпеки та європейського миру ЄС має об'єднати зусилля для виконання умов, передбаченими у міжнародних угодах. Необхідною визначається співпраця ЄС з НАТО, ОБСЄ, РЄ.

- політика посилення стабільності країн на сході та півдні Європейського Союзу. Глобальна стратегія вміщує норматив, згідно з яким посилення держав на сході та півдні Євросоюзу є частиною інтересів ЄС.

У рамках даної політики більшість країн можуть посилювати співпрацю з ЄС у галузях державного управління, оборони, безпеки, соціальних питань, економіки, енергетичної безпеки, що Україна й робить відповідно до своїх національних інтересів, закріплених у т.ч., у Стратегії національної безпеки.

Нова політика визначає й новий підхід Європейського Союзу до наявних конфліктів. Включення ЄС в забезпечення міжнародного миру та безпеки має базуватися на всеосяжному підході, що потребує узгодженого застосування всіх напрямів політики Євросоюзу. ЄС необхідно працювати різносторонньо, адже поточні конфлікти охоплюють кілька вимірів і відбуваються на місцевому, регіональному, національному, глобальному рівні. В кожному конфлікті потрібна стороння допомога, отже, ЄС має стимулювати удосконалювати ефективну співпрацю міжнародними організаціями. З огляду на це взаємодія з Україною носить виключний характер і є визначальною для формування нової парадигми міжнародних відносин.

Новий міжнародний правопорядок, що ґрунтується на принципах та нормах сучасного міжнародного права, який гарантує всебічну підтримку прав та свободи людини, мирне вирішення міжнародних конфліктів повинен бути встановлений як підсумок російсько-української війни. І тут, звертаючись до основоположних стратегічних документів у сфері безпеки, наголошуємо на важливості взаємодії Україна – ЄС у сфері безпеки. Цей підхід сприятиме реорганізації з наступним зміцненням ролі Організації Об'єднаних Націй як універсального фундаменту міжнародної системи, який ґрунтується на міжнародно-правових принципах, а також на співпраці з іншими міжнародними організаціями та окремими країнами [4, с.60-61].

Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції є поєднанням внутрішніх реформ та зовнішньополітичних зусиль, спрямованих на досягнення стабільності, суверенітету та міжнародного партнерства. В умовах російської агресії та глобальних загроз, стратегія акцентує увагу на посиленні обороноздатності, енергетичній безпеці, інформаційній стійкості та економічній інтеграції з ЄС. Євроінтеграція, як пріоритет, визначає не лише адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС, але й сприяє побудові сучасної системи безпеки, заснованої на принципах колективного захисту. У цьому контексті стратегія національної безпеки виступає важливим інструментом для забезпечення стійкості держави, синергії з європейськими партнерами та зміцнення позицій України як активного учасника міжнародної безпекової архітектури.

3.2. НАТО та його роль у євроінтеграційних процесах України

НАТО – Північноатлантичний альянс (NATO-North Atlantic Treaty Organisation) – договір, укладений у Вашингтоні 4 квітня 1949 року такими країнами: США, Канада, Великобританія, Франція, Італія, Бельгія, Нідерланди,

Люксембург, Норвегія, Данія, Ісландія, Португалія. Кожна країна добровільно приєдналася до Альянсу. У 1952 р. НАТО поповнюється країнами: Грецією, Туреччиною. У 1955 - ФРН, у 1982 - Іспанія, в 1999 - Польща, Чехія та Угорщина, а в 2004 р. - Латвія, Литва, Естонія, Словенія, Болгарія, Румунія і Словаччина [40].

Стаття 2 Договору про НАТО [ДОДАТОК 4] гласить: «Сторони сприятимуть подальшому розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин шляхом зміцнення своїх вільних інституцій, сприяння кращому розумінню принципів, на яких засновані ці інституції, і сприяння умовам стабільності та добробуту. Вони прагнутимуть до усунення конфліктів у їхній міжнародній економічній політиці та заохочуватиме економічну співпрацю між будь-якими або всіма з них» [40].

НАТО є міжурядовою організацією, в рамках якої всі держави-члени зберігають повний суверенітет та незалежність. На сьогодні НАТО докладає зусилля на підтримку міжнародного миру і безпеки, стабільності країн Альянсу.

Діяльність НАТО спрямована на кілька ключових напрямів, серед яких:

- Проведення миротворчих операцій, спрямованих на врегулювання конфліктів та забезпечення стабільності в постконфліктний період.
- Протидія міжнародному тероризму, запобігання поширенню зброї масового знищення, боротьба з незаконним обігом наркотиків, торгівлею людьми та нелегальним відмиванням коштів.
- Реалізація міжнародних освітніх і наукових ініціатив.
- Надання гуманітарної підтримки країнам, що постраждали від природних катаклізмів та техногенних аварій.

Для вступу до НАТО кожна країна повинна відповідати суворим стандартам у політичній, економічній, безпековій, соціальній, ресурсній сферах. Прийняття рішень у НАТО базується на принципі консенсусу. Кожна держава-член має право вето, яке дозволяє заблокувати будь-яке рішення, що суперечить її інтересам.

Наприкінці 1980-х років Альянс миттєво відреагувала на швидку зміну середовища безпеки. Звертаючись до Центральної та Східної Європи, залучаючи законодавців із країн регіону до співпраці та діалогу та допомагаючи їм у здійсненні ефективного парламентського нагляду та контролю, НАТО зробив важливий внесок у побудову більш стабільної, безпечної та демократична Європи.

На щорічній сесії в Лондоні НАТО прийняв резолюцію 224 «Нові регіональні обов'язки для трансформованого Альянсу», яка створила новий статус «асоційованої делегації». Цей статус дозволив інтегрувати парламенти з Центральної та Східної Європи в діяльність Альянсу до встановлення еквівалентних зв'язків самим НАТО. Ініціатива Роза-Рота сьогодні залишається головним інструментом НАТО для взаємодії з країнами, що не є членами НАТО.

Терористичні атаки 11 вересня 2001 року вивели на передній план нову реальність XXI століття – непередбачуваний світ, який характеризується новим набором глобальних викликів, включаючи тероризм, розповсюдження зброї масового знищення та появу беззаконних територій у «невдалих» країнах. і «нездатні держави». [38]

Оскільки НАТО адаптується до цих нових викликів, Парламентська Асамблея НАТО відіграє ключову роль у роз'ясненні реальності та вимог сучасного середовища безпеки громадянам Європи та Північної Америки та розвіюванні неправильних уявлень про НАТО.

Україна стала членом Ради Північноатлантичного співробітництва у березні 1992 року. Сама Рада налічує 26 країн-членів НАТО.

2 липня 1993 року Україна підписала закон «Про основні напрями зовнішньої політики України», в якому зазначено: «в умовах зникнення блокового протистояння в Європі пріоритетного значення набуває проблема створення загальноєвропейської структури безпеки на базі існуючих міжнародних інститутів, таких, як НБСЄ, РПАС, НАТО, ЗЄС. Безпосереднє та

повне членство України в такій структурі створюватиме необхідні зовнішні гарантії її національної безпеки. З огляду на кардинальні зміни, які відбулися після розпаду СРСР і які визначили сучасне геополітичне становище України, проголошений нею свого часу намір стати в майбутньому нейтральною та позаблоковою державою має бути адаптований до нових умов і не може вважатися перешкодою її повномасштабної участі у загальноєвропейській структурі безпеки» [44].

Президенти США, Росії та України 14 січня 1994 року підписали Тристоронню заяву, яка визначила процедури передачі Україною ядерних боєголовок до Росії, виплати відповідної компенсації та надання Україні гарантій безпеки.

1994 року в лютому місяці Верховна Рада України скасувала умови, висунуті 18 листопада 1993 року, для ратифікації Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь, і доручила Уряду провести обмін ратифікаційними грамотами [44].

9 лютого 1994 року Україна підписала Рамковий документ програми «Партнерство заради миру». Цей час вважається широкомасштабним партнерством. Вже 25 травня Україна надіслала документ, в якому вказала всі цілі, засоби та сили для участі в НАТО. 14 вересня Північноатлантична Рада НАТО схвалила програму.

Влітку 1995 року НАТО працює в Україні з допомогою у катастрофі, що пов'язана з питною водою в місті Харків. Вже 1997 року Україна виходить на новий рівень співробітництва з НАТО та підписує «Хартію про особливе партнерство НАТО та України» [45].

Цей документ став основою для проведення серії структурованих експертних дискусій, що тривають з вересня 2005 року, які дають українським посадовцям можливість дізнатися більше про те, чого очікують від України як потенційного члена Альянсу, а також дозволяють НАТО чиновників більш детально вивчити українську політику реформ і можливості.

З приходом до влади Ющенка Україна тісно співпрацювала з НАТО, однак через неготовність до вступу країни та негативної реакції Росії цей процес був заморожений.

У квітні 2010 року Янукович підписав укази, якими ліквідував міжвідомчу комісію з питань підготовки України до вступу до НАТО. У Львові 27 травня 2010 року Янукович заявив: «Якщо говорити про вступ до НАТО, то зараз для нашої країни це нереальна перспектива. Згідно з критеріями НАТО, більшість населення має підтримати» [38].

Україна 22 лютого 2013 року офіційно приєдналася до операції НАТО протидії піратству «Океанський щит». «Ми дуже раді тому, що Україна демонструє свою міцну відданість безпеці міжнародного судноплавства», – сказав Верховний головнокомандувач ОЗС НАТО в Європі (SACEUR) генерал Філіп Брідлав. – Ми всіляко схвалюємо наполегливу зацікавленість України в оперативній сумісності з НАТО» [38].

За правління Петра Порошенка у 2014 році активізується діяльність з НАТО, відновлено курс на рух у євроатлантичному напрямку. У відповідь на агресію Росії проти України та незаконну анексію Криму Асамблея висловила свою однозначну підтримку суверенітету, територіальній цілісності та політичній незалежності України; та позбавила Росію статусу асоційованого члена.

У період з 2014 по 2019 роки, в межах реалізації річної національної програми, експерти НАТО провели низку практичних консультацій, спрямованих на підтримку України. Це сприяло зміцненню її позицій як європейської держави, що активно використовує можливості для забезпечення безпеки та стабільності в Євроатлантичному регіоні.

У червні 2017 року Верховна Рада України ухвалила закон, яким встановила стратегічний курс України на вступ до НАТО, визначивши його одним із ключових пріоритетів зовнішньої та безпекової політики країни. 7

лютого 2019 року Конституція України була доповнена положенням, яке закріплює членство в НАТО як одну із стратегічних цілей держави [27].

Прийняття восьмої Стратегічної концепції НАТО (NATO Strategic Concept 2022) під час саміту Альянсу має велике значення, оскільки в документі враховано низку нових положень, зокрема – відповідь на широкомасштабну спершу гібридну війну, а з 2022 року – конвенційну, розв'язану проти України. У Стратегічній концепції особливий акцент зроблено на комплексному, узгодженому та надійному підході до забезпечення національної стійкості та загальної готовності Альянсу протистояти військовим, а також іншим загрозам і викликам безпеці. У новій Стратегічній концепції Росія була визнана «найбільш значущою та прямою загрозою не тільки для країн НАТО, а й для миру та стабільності в євроатлантичному регіоні» [38].

У березні 2022 року перед зустріччю з представниками альянсу українська сторона звернулася з подякою до Північноатлантичної Ради. «Наша країна беззастережно боронить цінності, закріплені в преамбулі Північноатлантичного договору, а саме: цивілізацію, засновану на принципах демократії, свободи особистості і верховенства права. Означені цінності абсолютно неприйнятні сучасною імперією зла. Україна вірна своїм євроатлантичним прагненням, які закріплені в Конституції» [6].

З початку війни (2014 року) в Україні необхідність вступу до НАТО зросла. Зросла і підтримка цієї ідеї з боку населення: більше половини громадян держави підтримують цю ідею. Перед повномасштабним вторгненням в Україну підтримку на вступ висловлювали 62% громадян, наразі ця кількість зросла до 76% [59]. За даними соціологічного опитування, проведеного Центром Размукова, проведеного у вересні цього року, відсоток тих, хто підтримав би вступ до НАТО серед тих, хто взяв участь в опитуванні – 86 [ДОДАТОК 5].

На сьогоднішній день Україна веде боротьбу за своє право жити у суверенній державі, де цінуються демократія, людські права та свободи, і де життя кожної людини має значення. Жорстока російська агресія підірвала європейську безпеку та міжнародний порядок.

У червні 2022 року Мадридський саміт НАТО, на превеликий жаль, не зробив значного прориву до членства України в НАТО. Але наразі головною метою нашої держави є зупинити кровопролиття. Після перемоги у війні Альянс готовий відновити переговори щодо вступу.

НАТО засудило Росію наприкінці вересня 2022 року за незаконне привласнення чотирьох областей: Луганської, Донецької, Херсонської, Запорізької. 30 листопада 2022 року у заяві міністрів закордонних справ було підкреслено, що Росія не припиняє агресію проти України, що становить загрозу для євроатлантичного миру і безпеки. Росія грубо порушує міжнародні правила та принципи Статуту ООН, тим самим несе повну відповідальність за свої дії. Неправомірні дії Російської Федерації змушують мільйони українців бути позбавленими безпеки. Російська агресія також порушує глобальні постачання продовольства та створює загрозу для найбільш вразливих країн і народів світу. Гібридна війна, енергетична нестабільність, залякування ядерною зброєю підриває основи міжнародного порядку та миру. Країни-члени Альянсу надаватимуть підтримку Україні у відновленні її енергетичної інфраструктури та забезпеченні захисту населення від ракетних ударів. [38]

Єнс Столтенберг – генеральний секретар НАТО в своїх виступах неодноразово звертав увагу, що всі платять за війну Росії проти України. Але плата України надто висока – людські життя, що не порівнюється з грошовими витратами.

Оголошення про вступ України до НАТО було оприлюднено 30 вересня 2022 року. Зокрема, варто зазначити, що Київ подав заявку на вступ у період, коли підтримка інтеграції до НАТО серед громадян України досягла рекордних 83% [43].

Україна не відповідає критерієм вступу до НАТО, такі висновки мають деякі країни Альянсу. Українці бачать, як спептично НАТО ставиться до наших намірів. Проте у березні 2023 р. Зеленський заявив, що буде добиватися, щоб Альянс захищав нас, навіть якщо ми не вступили до Північноатлантичного альянсу. Для вступу нашої держави до Альянсу 31 країна повинна підтримати його.

3 червня 2023 року заступник генерального секретаря НАТО Мірча Джоане заявив, що серед союзників досі немає одностайності щодо питання вступу України до Альянсу. Однак він наголосив, що зараз Україна як ніколи близько до вступу. Ідею вступу України підтримало 20 країн-членів альянсу.

На початку червня 2023 року на позачерговому засіданні Комісії партнери акцентували увагу на негайній довгостроковій допомозі Україні. Це стосується не тільки відбудови Каховської ГЕС, але і іншого в майбутньому.

Потрібно зауважити, що Російська Федерація має за мету повністю знищити Українську державу, НАТО та Європейський Союз. Захід повинен зупинити дії Росії та покарати за порушення міжнародних прав [65].

Роблячи висновки з вищесказаного, можна сказати що Росія займала провідне місце у недопущенні вступу України до НАТО більше 30 років. Але теперішня війна практично поставила крапку в цій ситуації. Після закінчення війни НАТО повинно надати право вступити Україні в Альянс. Це гарантуватиме Україні незалежність і безпеку від зазіхань Російської Федерації.

Україна зробила свій вибір: євроатлантична інтеграція як стратегічна мета закріплена в Конституції країни. Знищення України для Росії є частиною стратегії перебудови міжнародного порядку на свою користь. Для Росії Україна та Захід є ворогом.

На даний момент єдиною надійною гарантією безпеки для України є її повноцінний вступ до НАТО. Це членство забезпечить захист за принципом колективної безпеки, закріпленим в статті 5 Північноатлантичного договору, що зобов'язує країни Альянсу надавати допомогу у разі агресії проти одного з

їхніх членів. Однак, на жаль, в умовах нинішньої війни членство України в НАТО не є безпосередньо реалізованим механізмом безпекових гарантій. А отже, на сьогодні однією з безпекових гарантій для України є максимальне збільшення сучасної зброї для відсічу агресії. [42]

РОЗДІЛ 4. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

4.1. Безпекові виклики та загрози Україні в умовах євроінтеграції

У сучасному глобалізованому світі інтеграція держав у політичну, економічну та соціальну сфери стала необхідною умовою їхнього розвитку та процвітання. Україна, прагнучи інтегруватися в Європейський Союз, стикається з низкою викликів, які визначають її шлях до євроінтеграції. Процес адаптації до європейських стандартів передбачає не лише позитивні зміни, але й серйозні загрози, що можуть виникати як зсередини, так і ззовні.

Внутрішні загрози, такі як політична нестабільність [7, с.45-48], корупція [41 с. 78-85], недостатня правова система та соціальні нерівності [62,с.57-64], створюють перешкоди на шляху до успішної інтеграції. Ці проблеми заважають реалізації реформ, необхідних для відповідності вимогам ЄС, і можуть підірвати довіру населення до державних інститутів. Без вирішення цих питань інтеграційні зусилля можуть бути зведені нанівець.

Зовнішні загрози, які виникають у результаті геополітичної ситуації, військової агресії та економічного тиску з боку сусідніх країн, також впливають на процес євроінтеграції [1]. Можна навести приклад щодо агресивної політики з боку Росії та зміни в міжнародному контексті, які ускладнюють не лише зовнішньоекономічні відносини, але й безпекову ситуацію в регіоні. Ці чинники можуть стати серйозним випробуванням для української державності та національної безпеки.

Важливу роль у формуванні політичного та економічного простору країни відіграють внутрішні загрози. Вони суттєво перешкоджають реалізації реформ, необхідних для адаптації до європейських стандартів.

Однією з найголовніших внутрішніх загроз є політична нестабільність. Зміни в уряді, навіть в умовах війни, продовження протистояння між політичними партіями, відсутність спільного бачення стратегії розвитку

держави як в контексті досягнення перемоги, так і після перемоги, створюють атмосферу невизначеності. Ця нестабільність заважає реалізації довгострокових реформ [7, с.45-48].

Корупція є ще однією серйозною проблемою, яка підриває основи державності [41, с.78-85]. Лише за час широкомасштабного вторгнення в Україну прогрімало ряд корупційних скандалів, у т.ч., у безпековій й оборонній сферах (до прикладу, закупівлі продовольства тощо). Корупція пронизує всі рівні управління і ускладнює не лише ведення бізнесу, але й наш шлях до перемоги. Корупційні скандали руйнують позитивний імідж нашої держави, зменшують довіру союзників, роблять Україну менш привабливою для міжнародних партнерів. Європейський Союз вимагає від своїх кандидатів високих стандартів прозорості та підзвітності; і поки Україна не зможе продемонструвати ефективну боротьбу з корупцією, її шанси на успішну інтеграцію залишатимуться під загрозою.

Економічні виклики, з якими стикається Україна, також є суттєвими [29]. До високого рівня безробіття, інфляції та боргової залежності додалися відсутність кваліфікованих кадрів, міграції, війна. Все це створює негативні умови для реалізації реформ.

Тіньова економіка, яка охоплює значну частину економічної діяльності [80, с.25-34], перешкоджає формуванню прозорих фінансових відносин і обмежує надходження до бюджету. Це, в свою чергу, знижує можливості держави для інвестицій у соціальні програми та інфраструктуру.

Боргова залежність України також викликає побоювання. Високий рівень зовнішніх та внутрішніх боргів створює ризики для фінансової стабільності. Сьогодні ми перебуваємо у стані війни й отримуємо значну підтримку від наших партнерів. Однак після війни питання боргових забезпечень постане з новою силою.

Соціальні проблеми, міграція, зокрема трудова [62, с. 57-64], також становлять загрозу для внутрішньої стабільності. Ще до початку

широкомасштабного вторгнення багато молодих і кваліфікованих спеціалістів покинули Україну в пошуках кращих умов життя та роботи за кордоном. А після 24 лютого 2022 року кількість біженців становить лише офіційно понад 4 мільйонів осіб. Це призвело до браку кваліфікованих кадрів, що негативно впливає на всі сфери економіки. Нестача кваліфікованих працівників у свою чергу заважає реалізації важливих реформ і впровадженню нових технологій.

Нерівність у суспільстві також є серйозною проблемою. Різниця в доходах між різними соціальними групами підвищує напругу в суспільстві і може призвести до соціальних конфліктів. Якщо громадяни не відчують, що вигоди від реформ рівномірно розподілені, це може спричинити недовіру до влади та підтримку популістських рухів.

Можна сказати, що внутрішні загрози Україні в контексті євроінтеграції є складним і багатогранним явищем. Політична нестабільність, корупція, економічні виклики та соціальні проблеми створюють серйозні бар'єри на шляху до інтеграції з Європейським Союзом. Для успішної реалізації євроінтеграційних зусиль Україні необхідно активно працювати над подоланням цих викликів, формуючи стабільне, прозоре та соціально відповідальне суспільство. Тільки так можна сподіватися на успіх у процесі євроінтеграції та створення кращого майбутнього для всіх українців.

Зовнішні загрози для України в контексті євроінтеграції є критично важливими і багатогранними. Вони впливають на безпеку держави та її здатність інтегруватися в європейське співтовариство. Серед основних і найбільших викликів – агресія з боку Росії [1], яка повністю змінила життя України, знищила значну частину інфраструктури, продемонструвала уразливість української енергетичної системи (тож і енергетична залежність [34, с.32-39] – серед основних), а також залежність загалом від зовнішньої підтримки.

Анексія Криму у 2014 році та війна спершу лише в окремих регіонах Донецької та Луганської областей, а нині – загалом в Україні, демонструють, як

РФ прагне підривати суверенітет і територіальну цілісність України. Ця агресія не лише створює безпосередні загрози для життя та безпеки громадян, а й серйозно ускладнює процес реформування країни. Постійна загроза ракетних обстрілів по цивільній інфраструктурі, не кажучи вже про лінію фронту, вимагає від держави значних ресурсів, які могли б бути використані для розвитку економіки та соціальної сфери.

Протистояння інформаційній війні, яку веде Росія, також забирає значні людські та фінансові ресурси. Вона спрямована на дискредитацію української влади та посилення соціальної напруги. Пропаганда, фейки та маніпуляції інформацією створюють в суспільстві атмосферу недовіри і невизначеності, що також перешкоджає євроінтеграційним процесам [1].

Політичний та економічний тиск з боку міжнародних гравців, зокрема, європейських країн і США, також грає важливу роль у формуванні зовнішнього середовища для України [7, с.45-48]. Хоча Україна отримує підтримку в своїх євроінтеграційних прагненнях, з іншого боку, вона підлягає різним формам тиску, які безпосередньо впливають на ситуацію всередині держави, а також на обороноздатність та стійкість, внутрішню політику України. Наприклад, вимоги виконувати певні економічні чи політичні умови можуть бути неприйнятними для суспільства і призводити до соціального невдоволення. У даному випадку ведемо мову про ідеї миру на будь-яких умовах, заморожування війни на лінії, встановленій Москвою тощо.

Конкуренція за інвестиції також є важливим чинником. У світлі глобалізації багато країн намагаються залучити іноземні інвестиції, і Україна зіштовхується з серйозними викликами в цій сфері, причому основною перешкодою для приходу інвестицій в Україну є війна та постійні військові загрози з боку Російської Федерації.

На нашу думку, зовнішні загрози для України в контексті євроінтеграції вимагають комплексного підходу для їх подолання. Військова агресія, енергетична залежність, політичний та економічний тиск, а також конкуренція

за інвестиції потребують рішучих дій з боку держави. Україні необхідно зміцнювати свою обороноздатність, розвивати нові енергетичні маршрути, зміцнювати політичну стабільність і створювати сприятливі умови для інвесторів. Лише таким чином країна зможе успішно пройти шлях до європейської інтеграції та забезпечити своє процвітання в умовах сучасних викликів.

Подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, які стоять на шляху євроінтеграції України, вимагає комплексного підходу та рішучих дій з боку держави, суспільства та міжнародних партнерів. Важливими напрямками є підвищення прозорості та ефективності державних інститутів, боротьба з корупцією, поступове забезпечення енергетичної незалежності, розширення обороноздатності та зміцнення співпраці з європейськими партнерами [7, с.45-48].

Перше, що необхідно зробити — це підвищити прозорість і ефективність державних інститутів. Це може бути досягнуто через впровадження електронного урядування, що дозволить зменшити корупційні ризики та покращити доступ громадян до державних послуг [41,с.78-85].

Боротьба з корупцією повинна стати одним із пріоритетів для України [41,с.78-85]. Необхідно запровадити системні зміни у правовій системі, щоб забезпечити справедливість та прозорість у судочинстві. Створення незалежних антикорупційних органів, таких, як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), є важливим кроком, але їхня ефективність залежить від реальної незалежності та підтримки з боку держави. Важливо також залучати міжнародних експертів і партнерів до навчання та підвищення кваліфікації правоохоронних органів. Справжня боротьба з корупцією потребує не лише закону, а й належного виконання цих законів. Зокрема, необхідно забезпечити належну відповідальність тих, хто порушує антикорупційні норми.

За умови неподолання корупції шанси на входження України до ЄС, не кажучи вже про перемогу у війні, значно падають. Більше того, від цього

залежить й обороноздатність нашої держави, наш військовий потенціал та ефективний менеджмент в умовах кризи.

Розширення обороноздатності є ще одним ключовим напрямком для України [62, с.57-64]. У світлі довготривалої російсько-української війни важливо не лише зміцнювати армію, а й створювати ефективну систему національної безпеки. Це передбачає модернізацію військової техніки, покращення підготовки військовослужбовців та запровадження нових технологій у військову справу. Посилення співпраці з НАТО та іншими міжнародними організаціями є важливим елементом у розбудові обороноздатності.

Зміцнення співпраці з європейськими партнерами є невід'ємною частиною процесу євроінтеграції. Україні необхідно активізувати діалог з ЄС, брати участь у спільних програмах і ініціативах, що стосуються розвитку економіки, безпеки та соціальної політики. Важливо також зміцнювати двосторонні відносини з окремими країнами ЄС, що може відкрити нові можливості для економічного співробітництва та інвестицій. На рівні суспільства Україні слід залучати європейських партнерів до обміну досвідом у сферах освіти, культури та науки. Це не лише підвищить рівень знань та компетенцій українців, а й сприятиме кращому розумінню європейських цінностей та стандартів.

На нашу думку, для успішного подолання внутрішніх та зовнішніх загроз Україні потрібно зосередитися на реальних діях, які б сприяли зміцненню державності, економічній стабільності та безпеці. Лише комплексний підхід до вирішення цих проблем, що включає підвищення прозорості, боротьбу з корупцією, енергетичну незалежність, зміцнення обороноздатності та активну співпрацю з європейськими партнерами, дозволить Україні реалізувати свої євроінтеграційні прагнення і забезпечити стабільне майбутнє.

Безпекові виклики та загрози Україні в умовах євроінтеграції відображають складність поєднання внутрішніх трансформацій із

зовнішньополітичними пріоритетами. Основні загрози пов'язані з військовою агресією Росії, яка прагне дестабілізувати регіон та перешкодити інтеграції України до європейського простору.

Основним викликом є широкомасштабна війна, а також супроводжуючі її інформаційні атаки, кібератаки, енергетична залежність і корупція, які підривають внутрішню стійкість держави.

Умови євроінтеграції додають нових аспектів до безпекової складової: посилення зовнішнього тиску щодо здійснення необхідних реформ, балансування між швидкістю змін і суспільною підтримкою цих процесів. Успішне подолання цих викликів можливе лише через комплексний підхід, що включає реформування безпекового сектору, зміцнення міжнародного партнерства та адаптацію національної політики до сучасної системи колективної безпеки Європи.

4.2. Взаємодія ЄС – Україна в умовах війни: політична підтримка та економічна інтеграція

2014 рік став переломним для змін у безпековому дискурсі в Україні, що призвело як до прийняття нових стратегічних документів практичні кроки щодо зміцнення національної безпеки та оборони.

Конфлікт між Україною та Російською Федерацією спалахнув після політичної кризи наприкінці листопада 2013 року. Рішення президента України Віктора Януковича призупинити процес, який мав призвести до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, викликало народний рух під назвою «Революція Гідності» (Євромайдан).

У Криму російські військові в масках без розпізнавальних знаків 27 лютого 2014 року взяли під контроль усі стратегічні точки в регіоні. 16 березня 2014 року відбувся «референдум» за незалежність і приєднання до РФ. Міжнародна спільнота не визнала цю анексію.

Водночас на сході України розпочалася операція з дестабілізації. У березні 2014 року озброєні групи без знаків розрізнення під контролем Росії підтримали демонстрантів, які закликали до незалежності цих регіонів. 11 травня де-факто утворено так звані «Донецьку народну республіку» та «Луганську народну республіку». Вони проголосили свою незалежність після так званих «референдумів». Це голосування, проведене поза рамками, встановленими українським законодавством і супроводжуване низкою порушень, визнане Україною незаконним і не визнане міжнародним співтовариством (включно з Російською Федерацією).

Водночас Україна виявила готовність до дипломатичного вирішення військового конфлікту. ЄС виступив ініціатором й медіатором на початковому етапі. Дипломатичні переговори розпочалися в червні 2014 року. Пам'ятні заходи 6 червня 1944 року дали можливість розпочати дипломатичні переговори між президентами України та Росії під патронатом Президента Французької Республіки та Федерального канцлера Німеччини в Нормандському форматі або N4.[35]

У Мінську також почалися переговори в Тристоронній контактній групі за участю представників України та Росії за посередництва голови Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), а також за участю сепаратистів (представників «окремих районів Луганської та Донецької областей») у чотирьох робочих групах.

5 вересня 2014 року сторони Тристоронньої контактної групи підписали Мінський протокол: 13 політичних і безпекових заходів, спрямованих на припинення конфлікту.

Водночас Україна в контексті євроінтеграційного поступу та формування європейської ідентичності розпочала низку реформ у напрямку звільнення від радянської спадщини. Ухвалення чотирьох законів у травні 2015 року, разом відомих як «закони про декомунізацію», було першою великою зміною політики після Євромайдану в політиці ідентичності. Ці закони були ухвалені в

ситуації розгортання військового конфлікту та посилення інформаційної війни Росії проти України, у т.ч., і на території ЄС. Останній продовжив промоцію ідеї мирного врегулювання конфлікту.

11 і 12 лютого 2015 року в Мінську відбувся саміт глав держав і урядів у Нормандському форматі. Сторони Тристоронньої контактної групи підписали Комплекс заходів з виконання Мінських домовленостей (іноді неофіційно називають «Мінськ II»).

Цей Комплекс заходів визначив оперативні етапи імплементації Мінського протоколу. Мета його була у тому, щоб разом без попередніх умов покращити безпекову ситуацію на місці та політичний процес. Контрольовані сепаратистами зони повинні були бути реінтегровані в Україну з децентралізованою організацією.

Цей Комплекс заходів був схвалений Резолюцією Ради Безпеки ООН 2202, яка була прийнята 17 лютого 2015 року. Вона закликала до його повного виконання. Запропонований комплекс заходів призвів до значного зниження кількості жертв: три чверті з приблизно 13 300 смертей, спричинених конфліктом, сталися до його підписання. Але криза тривала через відсутність у російської сторони прагнення виконувати свої зобов'язання. Напруженість продовжувала регулярно підживлювати російсько-український конфлікт.

У 2015 році Україна так і не відновила свій суверенітет і свою територіальну цілісність у своїх міжнародно визнаних кордонах – Крим залишився під російською окупацією. На сході України фіксувалися неодноразові порушення режиму припинення вогню, які продовжували загрожувати цивільному населенню. Гуманітарна ситуація все ще залишалася дуже критичною, особливо для найбільш уразливих верств населення.[11]

Упродовж наступних років Україна продовжувала здійснення реформ, зокрема, реформу децентралізації. У країні спершу тривала антитерористична операція (АТО), яка потім отримала назву операція об'єднаних сил (ООС). Європейський Союз продовжив свою санкційну політику проти Росії.

У 2014 році ЄС ухвалив перший пакет обмежувальних заходів (санкцій) проти Росії. Російську агресію було засуджено, а політика ЄС щодо Росії почала переглядатися. Перші санкції проти Росії були персональними та географічними. В результаті рішення від 17 березня 2014 року близько 1800 фізичних та юридичних осіб, яких було позбавлено права на отримання віз, їх активи було заморожено, щодо них запроваджено фінансові обмеження [60].

Загалом ЄС запровадив щодо Росії наступні види санкцій:

- Персональні: стосуються фізичних / юридичних осіб (їм заборонено видавати візи, заморожуються активи, запроваджуються фінансові обмеження);
- Економічні: спрямовані проти цілих секторів економіки;
- Тематичні (глобальні) – щодо окремих видів поведінки, незалежно від розташування [60].

2019 рік ознаменувався обранням Володимира Зеленського Президентом України. Він набрав понад 73% голосів і зробив врегулювання конфлікту пріоритетом своєї виборчої кампанії і каденції.

З моменту його обрання на місцях було досягнуто кількох успіхів:

1. Припинення вогню 21 липня 2019 року призвело до безпрецедентного зменшення насильства.
2. Розведення відбулося успішно на трьох пілотних ділянках (Станиця Луганська, Петрівське та Золоте);
3. Міст у Станиці Луганській було відбудовано, що полегшило переїзд цивільних осіб через лінію зіткнення;
4. У грудні 2019 року, а потім у квітні 2020 року два обміни полоненими, які брали участь у конфлікті, призвели до звільнення загалом 239 людей похилого віку з обох сторін;
5. Додаткові заходи щодо консолідації режиму припинення вогню були введені в дію 27 липня 2020 року.

6. Крім того, Росія і Україна обмінялися 70 політв'язнями (крім тих, які утримувалися у зв'язку з конфліктом з 2014 року), включно з режисером Олегом Сенцовим і 24 українськими моряками, яких утримували з 25 листопада 2018 року після серйозного морського інциденту в південній частині Керченської протоки.

Війна Росії проти України, яка почалася з 2014 і триває до нині, внесла зміни не тільки в контексті регіональної, але й глобальної безпеки. Наслідки війни торкнулися не тільки територій, але й економіки та політики.

Говорячи про самі наслідки, можна сказати, що регіоні наслідки були зумовлені напругою у східній частині Європи. НАТО в свою чергу проводять навчання підсилюють кордони. Це є причиною нових безпекових викликів, зокрема, у зв'язку з потребою захисту від гібридної війни, дезінформації.

Міжнародні актори, зокрема ЄС, змушені були переглянути свої відносини щодо Росії. Тим самим запровадити нові санкції, що мають послабити економіку Росії [ДОДАТОК 6].

Після отримання Україною статусу кандидата до ЄС постійно зростає роль академічних і громадських спільнот. Основним документом до 2022 року, який дозволяв оцінювати успіхи України в євроінтеграції, була Угода про асоціацію. З 2022 року основним документом вважається «Опитувальник Європейської комісії для набуття Україною статусу кандидата в ЄС» [36], а також «Рекомендації Європейської комісії щодо отримання Україною статусу кандидата на членство» [82].

Частина запитань Опитувальника був присвячена санкційній політиці ЄС, спрямованій на підтримку України. Адже вона досить актуальна в умовах російсько-української війни.

З початку російської агресії Європейський Союз та його фінансові установи залучили 57,8 млрд євро для підтримки економічної, соціальної та фінансової стабільності України. Ці кошти були надані у вигляді

макрофінансової, екстреної та гуманітарної допомоги, а також для бюджетної підтримки та кризового реагування.

Окрім цього, військова допомога складає близько 43,5 млрд євро, що в сумі з іншими видами підтримки призводить до загального обсягу допомоги Україні понад 100 млрд євро. Одночасно ЄС запровадив безпрецедентний пакет санкцій проти Кремля та білоруського режиму на чолі з Лукашенком [79].

ЄС вводить масштабний пакет санкцій проти Росії, що певним чином руйнує її економіку. 23 лютого 2022 року першим пакетом санкцій, ще 14 були від початку повномасштабного вторгнення.

Для програмної допомоги України комісія виділила €685 млн євро. В 2022-2023 р. Україні допомогли доставити 95 тис. тонн матеріальної допомоги за участі Механізму цивільного захисту ЄС. Варто зазначити, що до європейських лікарень було доставлено 2.6 тис. українців. Також збудовано 3 тис. притулків.

€25,2 млрд ЄС виділив на безпекову підтримку України. Також підготували 32 тис. українських солдатів за участі місії військової допомоги ЄС [14].

Для підтримки довгострокових зусиль України щодо відновлення після війни та її прогресу в напрямку членства в ЄС, Європейський Союз створив спеціальний фінансовий механізм для періоду 2024–2027 років. Протягом цього часу Ukraine Facility дозволить ЄС надати Україні стабільну та адаптивну підтримку на суму до 50 мільярдів євро. На даний момент через цей інструмент мобілізовано вже 15,6 мільярда євро, з яких 12,4 мільярда євро були виплачені Україні. Ukraine Facility є свідченням зобов'язання ЄС допомогти Україні в умовах агресії Росії та на шляху до її інтеграції в Європейський Союз.

З початку вторгнення Європейський Союз оперативно активував Директиву про тимчасовий захист, яка надає переміщеним особам, які втекли від війни в Україні, права на території ЄС. Це включає:

- отримання посвідок на проживання,

- доступ до належного житла,
- медичну допомогу,
- освіту для дітей.

З моменту впровадження цієї схеми тимчасового захисту, термін дії якої продовжено до березня 2026 року, ЄС прийняв понад чотири мільйони біженців з України. Європейська комісія забезпечила максимальну гнучкість для використання невитрачених коштів з фондів згуртованості для підтримки осіб, які шукають захист від війни, що дозволило залучити до 17 мільярдів євро.

Відновлення України після війни вимагатиме значних фінансових зусиль на різних рівнях. Процес відбудови буде здійснюватися українськими органами влади у тісній співпраці з Європейським Союзом, ключовими партнерами, такими як «Група семи» та «Група двадцяти», а також іншими країнами, міжнародними фінансовими установами та організаціями.

Для координації короткострокової та довгострокової підтримки економіки України міжнародними донорами, у січні 2023 року була створена Міжвідомча координаційна платформа донорів для України. Ця платформа дозволяє ефективно узгоджувати дії міжнародних партнерів та фінансових організацій, забезпечуючи прозорість, послідовність та підзвітність у процесі надання допомоги.

Європейська комісія створила Міжнародний центр для судового переслідування злочину агресії проти України, який розташований у Гаазі. Центр входить до складу Спільної слідчої групи, що сприяє координації розслідувань і збору доказів щодо воєнних злочинів, скоєних в Україні.

Загалом близько 210 мільярдів євро активів Російського центрального банку були заморожені в ЄС. Також заморожено понад 28 мільярдів євро приватних активів осіб і компаній, що потрапили до санкційних списків. ЄС ухвалив рішення спрямувати доходи від цих заморожених активів на підтримку України. В залежності від процентних ставок, ці доходи можуть становити від

2,5 до 3 мільярдів євро щорічно на користь України. Наразі ЄС вже передав Україні 1,5 мільярда євро, отриманих від знерухомлених активів. [11].

Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 0/2022 «Сприяння виправленню та відшкодуванню за агресію проти України», яка містить рекомендацію для держав-членів ООН та України створити окремий механізм відшкодування збитків. Цей механізм має базуватися на реєстрах збитків, що дозволить ефективно оцінити шкоду, завдану війною, забезпечити справедливе відшкодування постраждалим. [39]

В умовах воєнного стану, а також у період після закінчення війни, Україні доведеться подолати надзвичайно важке завдання — вихід із глибокої багатогранної кризи, яка виникла через військові дії. Це призведе до відновлення соціально-економічного, фінансової, економічної стабільності та відновлення людського потенціалу. На жаль Україна не здатна вирішити ці питання самотужки, так само як і країни Західної Європи після Другої світової війни.

Відновлення України та повернення біженців на рідну землю є процесом, який взаємно залежить від обох сторін — як України, так і Європейського Союзу. Це спільне завдання, оскільки відновлення країни передбачає не лише інфраструктурне відновлення, а й залучення людей, що стали вимушеними переселенцями, до нормального життя. ЄС також зацікавлений у стабільності України, оскільки це сприяє загальній безпеці та економічному розвитку регіону.

Взаємодія ЄС та України в умовах війни стала безпрецедентним прикладом солідарності, де політична підтримка та економічна інтеграція взаємодоповнюють одна одну. Політична підтримка з боку ЄС проявляється у визнанні європейської перспективи України, наданні статусу кандидата на вступ до ЄС та активному сприянні дипломатичним зусиллям. Економічна інтеграція, в свою чергу, поглиблюється через тимчасове скасування мит, розширення доступу українських товарів до ринку ЄС та фінансову допомогу

для стабілізації економіки. Ця взаємодія не лише підтримує Україну в її боротьбі за суверенітет, але й трансформує регіональну політику ЄС, утверджуючи принципи стійкості та взаємозалежності. Таким чином, партнерство ЄС та України в умовах війни стає фундаментом для майбутнього інтеграції України до європейського простору.

ВИСНОВКИ

Розгортання процесів європейської інтеграції після завершення Другої світової було зумовлено соціально-економічними, політичними та безпековими викликами, що з ними зіштовхнулися європейські держави у 1939-1945 роках. Усвідомлення важливості співпраці як запоруки подолання цих спільних викликів, будування спільного безпечного й економічно та соціально стабільного простору і стало поштовхом для євроінтеграції у Європі.

Європейська інтеграція – це насамперед процес європейських держав на рівні законодавчому, а також – що, на думку авторки найбільш важливо, - на рівні ціннісному. Однією з цілей держав, що проголошують своє прагнення стати членами Європейського Союзу, є забезпечення добробуту, миру та стабільності для своїх громадян. З огляду на це питання безпеки є тією ключовою ланкою, яка об'єднує держави-члени ЄС.

У 1992 році, з підписанням Маастрихтського договору про створення Європейського Союзу, було визначено основні цілі спільної зовнішньої і безпекової політики спільноти. Серед них – посилення безпеки та підтримка миру, розвиток міжнародного співробітництва та захист демократії [32].

Російський наступ на Україну продемонстрував об'єднаній Європі, що питання безпеки у XXI сторіччі продовжує розглядатися окремими державами у форматі *real politics*, де перевага віддається силовому сценарію. Від 2014 року всі держави Європи у тій чи іншій мірі опинилися під російським інформаційним прицілом, стали об'єктами гібридних атак, інформаційно-психологічних операцій тощо. Після початку широкомасштабного вторгнення російські дрони залітали на територію окремих держав-членів ЄС (Румунія, до прикладу [15]). Це ще більше вплинуло на формування колективного розуміння важливості безпеки у її військово-політичному вимірі для Європейського Союзу в цілому, спонукало держави-члени ЄС започаткувати нову оборонну та безпекову ініціативу – Стратегічний компас [9].

Європейська інтеграція України є фундаментальним напрямом її стратегічного розвитку, який визначає ключові пріоритети у зовнішній і внутрішній політиці. Безпекові виміри євроінтеграційних процесів включають в себе не лише військову складову, але й економічну, гуманітарну, й, обов'язково, політичну. У процесі дослідження встановлено, що інтеграція до європейського безпекового простору не лише сприяє посиленню обороноздатності України, а й підвищує її роль у забезпеченні регіональної та глобальної безпеки.

Головним викликом і загрозою на шляху реалізації євроінтеграційної політики України є військова агресія Російської Федерації, яка з 2014 року створила нову реальність для системи безпеки України та світу в цілому. Повномасштабне вторгнення у 2022 році актуалізувало необхідність глибшої взаємодії з Європейським Союзом та НАТО. Ці виклики виявили критичну важливість модернізації сектора національної безпеки та оборони, адаптації його до стандартів і вимог ЄС та Альянсу.

Євроінтеграція у сфері безпеки включає низку ключових аспектів:

- Політична підтримка з боку ЄС і НАТО. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС у 2022 році, що не лише визначило її стратегічний курс, а й стало потужним політичним сигналом про європейську солідарність. Співпраця з НАТО в рамках програми Партнерство заради миру та оновлених стратегічних документів України демонструє готовність до поступової інтеграції у систему колективної безпеки.
- Реформа сектору безпеки й оборони. Адаптація до стандартів НАТО і ЄС сприяє оновленню системи управління, модернізації озброєння та підвищенню кваліфікації військових. Завдяки багаторівневій співпраці з Альянсом Україна отримує доступ до сучасних технологій, навчальних програм і оперативного досвіду.

- Інформаційна та кібербезпека. Війна висвітлила масштабність гібридних загроз, зокрема інформаційної війни, кібератак та дезінформації. Співпраця з ЄС і НАТО дозволяє Україні зміцнювати стійкість своїх критичних інформаційних систем і забезпечувати надійний захист від кіберагресії.

Особливе значення має поглиблення військово-політичної співпраці з НАТО, яка відіграє роль ключового гаранта безпеки в Євроатлантичному регіоні. Стратегічна інтеграція України до Альянсу є не лише відповіддю на загрозу з боку Росії, а й частиною ширшого процесу євроінтеграції, який спрямований на досягнення стабільності та безпеки у регіоні. Важливими кроками в цьому напрямі є підписання Комплексного пакета допомоги НАТО для України, розширення участі у спільних навчаннях, а також отримання статусу Enhanced Opportunities Partner у 2020 році. [40]

Досягнення високого рівня безпеки в умовах XXI сторіччя – це не лише про військо та оборону. Це і про спроможність держави забезпечити базові потреби громадян, економічний розвиток та соціальну стабільність. Активні російські удари по енергетичній інфраструктурі засвідчують вагомість й ключове місце енергетики у національній системі безпеки. І тут варто підкреслити, що суттєву роль у забезпеченні енергетичної безпеки України відіграє інтеграція нашої держави до енергетичних ринків ЄС через синхронізацію енергосистем, спрямовану на зменшення залежності від російських енергоресурсів. Це дозволяє створити більш стійку економічну та інфраструктурну базу для протистояння зовнішньому тиску.

Водночас безпекові виміри євроінтеграції мають бути підкріплені внутрішньою стійкістю. Це включає боротьбу з корупцією, реформу правової системи, забезпечення прозорості державних інституцій та захист прав людини. Впровадження цих реформ сприяє посиленню довіри з боку міжнародних партнерів і пришвидшує інтеграцію до європейських структур.

Таким чином, євроінтеграційні процеси України у сфері безпеки не лише спрямовані на забезпечення національної обороноздатності, але й мають стратегічне значення для європейської безпеки загалом. Співпраця з ЄС і НАТО створює платформу для формування сучасної моделі безпеки, яка відповідає викликам XXI століття. Майбутнє членство України в ЄС і НАТО стане логічним завершенням цього процесу, що дозволить закріпити принципи стабільності, колективної оборони та стійкості у регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Т. Агресія Росії проти України: геополітичні наслідки та виклики: аналітичний звіт. Доступ із інформ.-правової системи Центр досліджень міжнародних відносин, 2023.
2. “Ukraine and EU partnership”: відео. Доступ із інформ.-правової системи YouTube. URL: <https://youtu.be/mfu98SsJSJ> (дата звернення: 22.09.2024).
3. Голос Америки. США схвалили нові поставки озброєння Україні – жовтень 2022: новина. Доступ із інформ.-правової системи VOA News. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6784769.html> (дата звернення: 07.10.2024).
4. Горбач О., Сигідус К. Порівняльний аналіз Європейської стратегії безпеки (2003) та Глобальної стратегії Європейського Союзу (2016). *Політичні науки*. 2017. № 2 (3). С. 60–61.
5. Гринько С. В. Біловезька угода про створення Співдружності Незалежних Держав 1991. *Українська дипломатична енциклопедія* : в 2 т. Київ: Знання України, 2004. Т. 1. С. 218.
6. Громадська ліга «Україна-НАТО»: URL: <http://www.ua-nato.org.ua/> (дата звернення: 11.10.2024).
7. Гуменюк А. Політична нестабільність в Україні: причини та наслідки *Журнал політичних наук*. 2019. Т. 12. № 3. С. 45–58.
8. Гуца С. Вплив процесу реформування ЄС на перспективи Європейської інтеграції України. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2 (11). С. 239–245. URL: https://www.libr.dp.ua/text/sp2009_2_35.pdf.
9. Давимука О. О. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу: звіт. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropeyskiy_kompas.pdf (дата звернення: 08.10.2024).
10. Державна податкова служба України. Інтеграція України до ЄС: європейська політика сусідства. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/integratsiya-ukraini-do-es/evrop-polituka/> (дата звернення: 08.10.2024).

11. Допомога ЄС Україні. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine_en (дата звернення: 08.10.2024).
12. Європейська інтеграція. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
13. Європейська та євроатлантична інтеграція. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/evropeyska-ta-evroatlantichna-integraciya.html> (дата звернення: 13.09.2024).
14. ЄС та Україна. URL: <https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2022/12/eu-ua-fs-ukrainian.pdf> (дата звернення: 08.10.2024).
15. Жабська Є. Російський дрон залетів до Румунії. Реакція Бухареста. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/rosijskij-dron-zaletiv-do-rumuniji-reaktsija-bukharesta-1019402.html> (дата звернення: 08.10.2024).
16. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> (дата звернення: 23.09.2024).
17. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». URL: <https://tyvriv-miskrada.gov.ua/zakon-ukraini-pro-dobrovilne-obednannya-teritorialnih-gromad-17-18-35-22-02-2018/> (дата звернення: 20.09.2024).
18. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-19> (дата звернення: 27.09.2024).
19. Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-19#Text> (дата звернення: 24.09.2024).
20. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19> (дата звернення: 25.09.2024).
21. Закон України “Про Вищу раду правосуддя”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 21.09.2024).

22. Закон України “Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-19> (дата звернення: 26.09.2024).

23. Кабінет Міністрів України. Офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2024).

24. Кабінет Міністрів України. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 30.09.2024).

25. Київ Пост. URL: <http://www.kyivpost.com/news/nation/detail/67830/> (дата звернення: 14.10.2024).

26. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 340 с.

27. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

28. Корж І. Безпека: методологічні підходи до поняття. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/14.pdf.

29. Кравченко О. Євроінтеграційні процеси в Україні: виклики та перспективи. Київ: НТУУ "КПІ". 2020.

30. Лікарчук Н. В. Національні інтереси та національні пріоритети як складові національної безпеки держави. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*. 2015. Вип. 1. С. 21.

31. Лясота А. Є. Механізми реалізації демократичних принципів у політичній системі України: проблема національної безпеки в умовах євроінтеграції. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2010. Т. 18, № 20(2). С. 189.

32. Мартинов А. Спільна зовнішня та безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. URL: <https://drive.google.com/file/d/1mbuRg2m4AmqiIBNpwCW7MK-hx2AEhA6X/view>.

33. Машовець Р. Стратегія нацбезпеки і оборони України передбачає системний і постійний розвиток оборонного сектору та рух до євроатлантичної спільноти. URL: <https://www.cg.gov.ua/index.php?id=428659&tp=page> (Дата звернення: 17.09.2024).

34. Мельник С. Енергетична безпека України в умовах глобалізації. Економічний форум 2020. 6(1). 32-39.

35. Міністерство закордонних справ України. Співпраця Україна-ЄС у сфері зовнішньої політики і безпеки: Східне партнерство. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvoh/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/shidne-partnerstvo> (дата звернення: 17.09.2024).

36. Опитувальник ЄС та відповіді на нього для набуття Україною статусу кандидата в ЄС. Доступ із інформ.-правової системи «Урядовий портал». URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/opytuvalnyk-yes-ta-vidpovid-na-nogo-dlya-nabuttya-ukrayinoyu-statusu-kandydata-v-yes/> (дата звернення: 10.10.2024).

37. Основні напрямки зовнішньої політики України. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

38. Офіційний сайт НАТО. Стратегічна концепція НАТО-2022 від 29.06.2022 р. Доступ із інформ.-правової системи «НАТО». URL: https://www.nato.int/nato_static_12014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf (дата звернення: 12.10.2024).

39. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал і стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45.

40. Парламентська Асамблея НАТО. Офіційний сайт. Доступ із інформ.-правової системи «НАТО». URL: <http://www.nato-pa.int/> (дата звернення: 10.10.2024).

41. Петренко І.. Корупція в Україні: реалії та шляхи подолання. *Вісник Національної академії державного управління*. 2021. 4. С. 78-85.

42. Північно-Атлантичний договір. Доступ із інформ.-правової системи «НАТО». URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення: 13.10.2024).

43. Підтримка вступу України в НАТО сягнула 83%, в ЄС - 86%. URL: <https://pmg.ua/life/110601-pidtrymka-vstupu-ukrainy-v-nato-syagnula-83-v-yes-86> (дата звернення: 22.10.2024).

44. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України». Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

45. Постанова Верховної Ради України «Щодо відносин України і Організації Північноатлантичного договору (НАТО)» від 23 квітня 1999 року №612-XIV. *Голос України*. 1999. 27 квітня (№ 76). С. 2.

46. Президент України. Стратегія нацбезпеки і оборони України передбачає системне оновлення сектору безпеки і оборони. Доступ із інформ.-правової системи «Офіційний сайт Президента України». URL: <https://www.president.gov.ua/news/strategiya-nacbezpeki-i-oboroni-ukrayini-peredbachaye-sistem-68385> (дата звернення: 03.10.2024).

47. Прес-реліз презентації проекту Стратегії національної безпеки України - Рада національної безпеки і оборони України. Доступ із інформ.-правової системи «РНБО». URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/2092.html?PRINT> (дата звернення: 02.10.2024).

48. Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2012 рік: Указ Президента України від 19 квітня 2012 року №273/2012. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2012> (дата звернення: 05.10.2024).

49. Про національну безпеку України. Закон України. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

50. Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України: Указ Президента України від 8 червня 2012 року. Доступ із інформ.-правової системи

«Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389/2012> (дата звернення: 04.10.2024).

51. Про ратифікацію Договору між Союзом РСР і Сполученими Штатами Америки про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3624-12#Text> (дата звернення: 14.10.2024).

52. Про ратифікацію Протоколу про стале управління лісами до Рамкової конвенції з питань сталого розвитку: Закон України від 15 грудня 2010 року №2787-VI. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2787-17> (дата звернення: 05.10.2024).

53. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України від 26 травня 2015 року №287/2015. Доступ із інформ.-правової системи «Офіційний сайт Президента України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> (дата звернення: 06.10.2024).

54. Про Стратегію національної безпеки України: Рішення Ради нац. безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. : станом на 16 верес. 2020 р. Доступ із інформ.-правової системи «Рада». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text> (дата звернення: 01.10.2024).

55. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 12 лютого 2007 року №105/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007> (дата звернення: 04.10.2024).

56. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 06.10.2024).

57. Савка В.Я. Особливості функціонального підходу до вивчення інтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Міжнародні відносини*. 2017. Випуск 2. С. 70-76.

58. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). К., 2002. 396 с.

59. Самоідентифікація українців різко зросла порівняно з серпнем минулого року. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ukrajintsi-ta-rosijani-ne-odin-narod-tak-vvazhajut-ponad-90-hromadjan-ukrajini.html> (дата звернення: 15.10.2024).

60. Санкції ЄС щодо Росії: актуальна інформація, вплив на економіку та перспективи. URL: <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/283706/1301226UK.pdf>.

61. Семенченко А.І. Розробка категорійно-понятійного апарату стратегічного планування з державного управління забезпеченням національної безпеки. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07saiznb.htm> (дата звернення: 03.10.2024).

62. Сидоренко, М. (2020). Соціальні проблеми України: трудова міграція та нерівність. *Соціологічний огляд*. 14(4). С. 57-64.

63. Столяренко Я.О. Класичний реалізм та неореалізм в теорії міжнародних відносин: порівняльна характеристика. 2020. 137 с.

64. Теорії європейської інтеграції. URL: http://www.kuw.europa-ni.de/de/lehrstul/vs/politik3/Dokumente/lehre/europeanintegration_lecture5-1-2006theory.pdf.

65. Тодоров І. Чому НАТО потрібна Україні. URL: <https://ukrainer.net/ukrainina-nato/> (дата звернення: 11.11.2024).

66. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 роках: історичний аспект. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179726/10-Aleksievets.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.10.2024).

67. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав Статус Угоди. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_077#Text.

68. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/uhoda-pro-asotsiatsiiu-mizh-ukrainoiu-ta-ie1.pdf> (дата звернення: 19.09.2024).

69. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

70. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами: укладена 14 червня 1994 року. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2024).

71. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами: укладена 14 червня 1994 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011?test=4/UMfPEGznhaP1.ZixKBnfzHI4s.s80msh8Ie6 (дата звернення: 18.09.2024).

72. Указ Президента України №146/2017 “Про стратегію реформування системи державного управління України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146/2017#Text> (дата звернення: 28.09.2024).

73. Україна долучилася до операції НАТО «Океанський щит». URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_103997.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 14.10.2024).

74. Україна до ЄС: європейська політика сусідства. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/integratsiya-ukraini-do-es/evrop-polituka/> (дата звернення: 16.09.2024).

75. Українська правда. Рада ухвалила закон про засади внутрішньої і зовнішньої політики. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2010/05/27/5081359/index.amp>. (дата звернення: 16.09.2024).

76. Федонюк С. В., Лажнік В. Й. Вид. 2-е, переробл. й доповн. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 760 с.

77. Шабо Ж.-Л. Государственная власть. Полис. 1993. № 3. С. 159-165.

78. Шейко Ю. Що варто знати про Стратегічний компас Євросоюзу. URL: <https://www.dw.com/uk/stratehichnyi-kompas-yes-vid-morskykh-droniv-do-dialohu-z-ukrainoiu/a-59843928>.

79. Як ЄС підтримує Україну?. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/explainers/yak-yes-pidtrymuje-ukrayinu-vid-sankcij-do-vijskovoyi-ta-gumanitarnoyi-dopomogy/> (дата звернення: 07.10.2024).

80. Ярошенко В. Тіньова економіка в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Економічна думка*. 2021. 18(2). С. 25-34.

81. A Strategic Compass for Security and Defense. URL: https://www.satcen.europa.eu/keydocuments/strategic_compass_en3_web6298d4e4601f2a0001c0f871.pdf.

82. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council. Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf (дата звернення: 09.10.2024).

83. Diez T. Introducing the Mosaic of Integration Theory: Its Past, Present and Future / T. Diez, A. Wiener. *Paper for presentation at the European Union Studies Association (EUSA) 8th Biennial International Conference* (March 27-29, 2003). - Nashville: TN, Panel 8H.

84. Diez T. *European Integration Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2004. - 346 p.

85. Dinan D. *Encyclopedia of the European Union*. Boulder, London : Lynne Rienner, 2000. 565 p.

86. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/r/V5RQcJMN4iqNXdbn/?mibextid=UalRPS> (дата звернення: 29.09.2024).

87. Fontaine P. *Europe in ten points*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1995. 46 p.

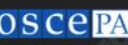
88. Mitrany D. *A working peace system* / D. Mitrany. Chicago : Quadrangle Books, 1966. 221 p.

89. Morgenthau H. *Politics Among Nations*. New York: Alfred A. Knopf. 1956.

90. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / Sixth Edition*; ed. by Sally Wehmeier. - Oxford : University Press, 2000. 1540 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

ЯКІ КРАЇНИ ВИЗНАЮТЬ ДІЇ РОСІЇ ЗЛОЧИННИМИ ТА ЯКІ СТАТУСИ ОТРИМАЛА ДЕРЖАВА-АГРЕСОР		
ВЧИНЕННЯ ГЕНОЦИДУ	Парламенти: України Естонії Ірландії Канади Латвії Литви Польщі Чехії	 Парламентська асамблея Ради Європи Парламентська асамблея НАТО
СПОНСОРУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ	Парламенти: Естонії Латвії Литви Нідерландів Польщі Словаччини	 Європарламент Парламентська асамблея ОБСЄ
ТЕРОРИСТИЧНИЙ РЕЖИМ	Парламенти: Естонії Польщі Словаччини Чехії	 Парламентська асамблея Ради Європи
ДЕРЖАВА- ТЕРОРИСТ	Парламенти: України Литви	 Парламентська асамблея НАТО
РАШИЗМ	 Парламент України	 Парламентська асамблея НАТО
ДИКТАТУРА	 СЛОВО І ДІЛО Інфографіку створено за даними відкритих джерел інформації станом на 23 жовтня 2023 року	 Парламентська асамблея Ради Європи

Джерело: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/23/infografika/polityka/yaki-statusy-otrymala-rosiya-mizhnarodnoyi-spilnoty-ahresiyu-proty-ukrayiny>

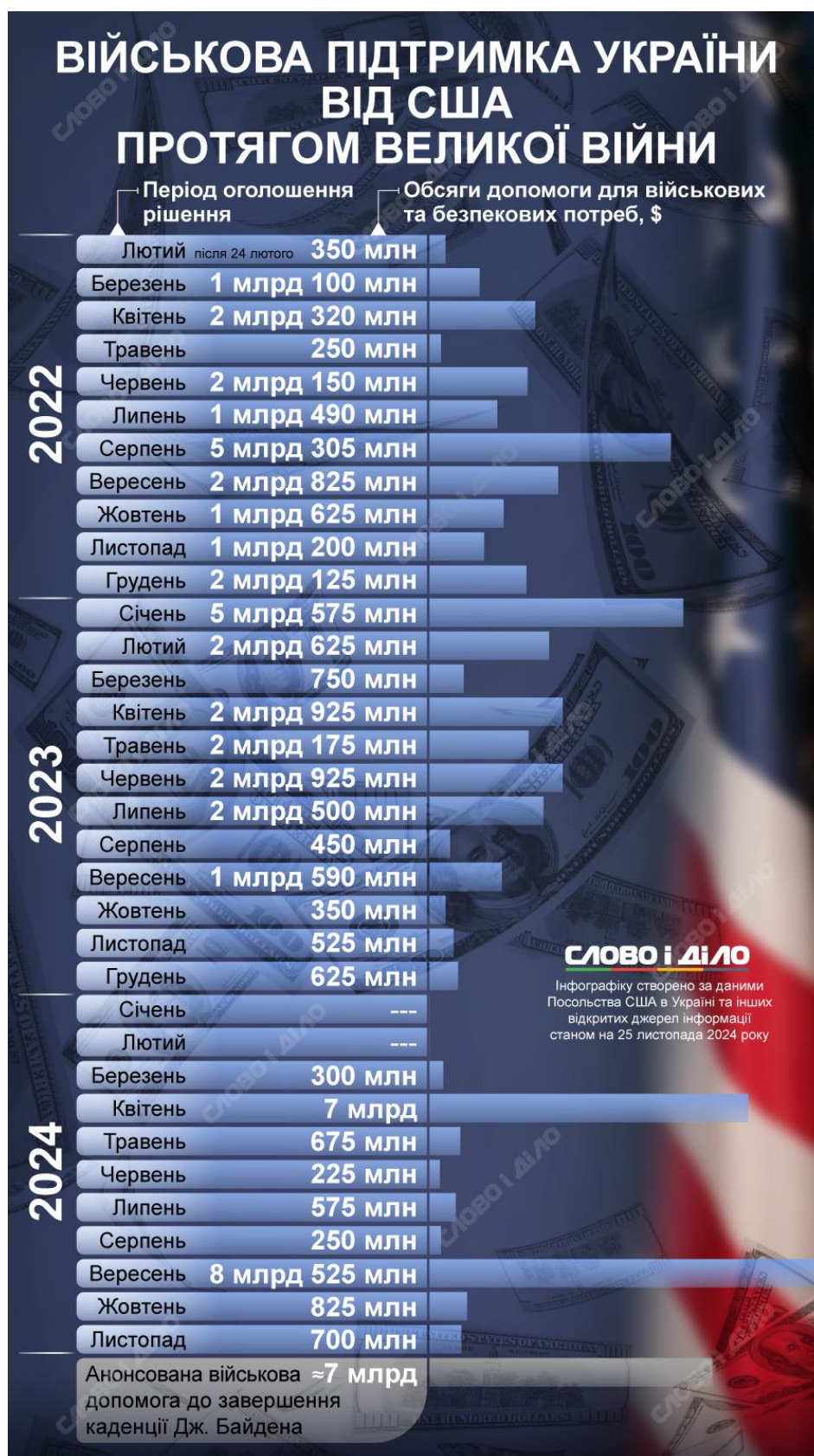
ДОДАТОК 2

**ДОПОМОГА СОЮЗНИКІВ УКРАЇНИ У ВІЙНІ ПРОТИ РОСІЇ У % ВІД
ВВП**

Країна	Допомога від країни, %	Внесок країни до загальної ЄС, %	Загальна сума, %
Естонія	1.26	0.20	0.54
Латвія	1.09	0.19	0.51
Литва	0.95	0.19	0.76
Польща	0.68	0.23	6.21
Словаччина	0.63	0.23	1.06
Данія	0.51	0.24	3.01
Нідерланди	0.44	0.28	7.24
Фінляндія	0.44	0.22	1.97
Болгарія	0.31	0.26	0.48
Чехія	0.36	0.20	1.57
Хорватія	0.30	0.23	0.36
Швеція	0.31	0.20	3.28
Норвегія	0.47		2.27
Німеччина	0.27	0.19	19.58
Австрія	0.20	0.23	2.04
Велика британія	0.37		11.67
Іспанія	0.06	0.30	5.21
Португалія	0.14	0.21	0.90
Греція	0.09	0.25	0.74
Словенія	0.11	0.22	0.20
США	0.33		76.84
Бельгія	0.09	0.23	1.90
Італія	0.07	0.23	6.28

Канада	0.29		5.73
Франція	0.05	0.22	8.11
Угорщина	0.03	0.24	0.48
Румунія	0.05	0.21	0.74
Люксембург	0.12	0.14	0.22
Кіпр	0.01	0.21	0.06
Мальта	0.01	0.18	0.03
Ірландія	0.02	0.15	0.84
Японія	0.15		7.19
Ісландія	0.13		0.03
Швейцарія	0.05		0.42
Південна Корея	0.04		0.66
Австралія	0.03		0.46
Нова Зеландія	0.01		0.03
Туреччина	0.01		0.07
Тайвань	0.01		0.07

Джерело: <https://www.slovoidilo.ua/2023/07/17/infografika/ekonomika/yaki-krayiny-soyuznyky-robyat-najbilshyj-vnesok-peremohu-ukrayiny>

Джерело: <https://www.slovoidilo.ua/2024/11/25/infografika/bezpeka/bajden-jde-skilky-vijskovoyi-dopomohy-ssha-nadaly-ukrayini-pochatku-velykoyi-vijny>

ДОДАТОК 4

ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНИЙ ДОГОВІР

Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 року

Сторони цього Договору, підтверджуючи свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй (995_010) та своє прагнення жити у мирі з усіма народами і урядами, сповнені рішучості захистити свободу, спільну спадщину своїх народів і їхню цивілізацію, засновану на принципах демократії, свободи особистості і верховенства права, прагнучи сприяти стабільності і добробуту в Північноатлантичному регіоні, вирішивши об'єднати свої зусилля для здійснення колективної оборони та підтримання миру і безпеки, уклали між собою такий Північноатлантичний договір:

СТАТТЯ 1

Сторони зобов'язуються, як це визначено у Статуті Організації Об'єднаних Націй (995_010), вирішувати всі міжнародні спори, учасниками яких вони можуть стати, мирними засобами і таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир, безпеку та справедливість, а також утримуватись у своїх міжнародних відносинах від погроз силою чи застосування сили у будь-який спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй.

СТАТТЯ 2

Сторони сприятимуть подальшому розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи свої незалежні інституції, домагаючись кращого розуміння принципів, на яких ці інституції засновані, та створюючи умови для забезпечення стабільності і добробуту. Вони намагатимуться усувати конфлікти у своїй зовнішній економічній політиці та сприятимуть економічному співробітництву між окремими або між усіма учасниками Договору.

СТАТТЯ 3

Для забезпечення ефективнішої реалізації цілей цього Договору Сторони, діючи окремо чи колективно, шляхом постійного і ефективного вдосконалення власних можливостей та взаємодопомоги, підтримуватимуть і розвиватимуть свою індивідуальну та колективну здатність протистояти збройному нападу.

СТАТТЯ 4

Сторони консультуватимуться між собою щоразу, коли, на думку якоїсь із них, виникне загроза територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці будь-якої із сторін.

СТАТТЯ 5

Сторони погоджуються, що збройний напад на одну або кількох із них у Європі чи у Північній Америці вважатиметься нападом на них усіх: і, відповідно, вони домовляються, що в разі здійснення такого нападу кожна з них, реалізуючи своє законне право на індивідуальну чи колективну самооборону, підтверджене Статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй (995_010), надасть допомогу тій Стороні або Сторонам, які зазнали нападу, і одразу здійснить, індивідуально чи спільно з іншими Сторонами, такі дії, які вважатимуться необхідними, включаючи застосування збройної сили, з метою відновлення і збереження безпеки у Північноатлантичному регіоні.

Про кожний такий збройний напад і про всі заходи, вжиті у зв'язку з ним, буде негайно повідомлено Раду Безпеки ООН. Такі заходи будуть припинені після того, як Рада Безпеки вживе заходів, необхідних для відновлення і підтримання міжнародного миру та безпеки.

СТАТТЯ 6 (1)

(1) Визначення територій, які охоплює Стаття 5 було переглянуто Статтею 2 Протоколу Північноатлантичного договору про вступ Греції та Туреччини, підписаного 22 жовтня 1951 року. При застосуванні Статті 5 збройним нападом на одну або більше Сторін слід вважати збройний напад, здійснений:

- на територію будь-якої із Сторін у Європі чи у Північній Америці, на алжирські департаменти Франції (2), на територію Туреччини чи на острови під юрисдикцією будь-якої із Сторін, розташовані в зоні Північної Атлантики на північ від Тропіка Рака;

(2) 16 січня 1963 р. Північноатлантична рада констатувала, що від 3 липня 1962 р. не застосовуються відповідні положення цього Договору, які стосуються колишніх французьких департаментів в Алжирі.

- на збройні сили, кораблі чи літальні апарати будь-якої із Сторін, які перебувають в межах цих територій або в якомусь іншому регіоні Європи, де на момент набуття цим Договором чинності були розміщені окупаційні війська будь-якої із Сторін, а також у Середземному морі чи в зоні Північної Атлантики на північ від Тропіка Рака.

СТАТТЯ 7

Цей Договір не зачіпає і не повинен тлумачитися як такий, що будь-яким чином зачіпає права і обов'язки Сторін, які випливають для них як держав-членів із Статуту Організації Об'єднаних Націй (995_010), чи головну відповідальність Ради Безпеки ООН за підтримку міжнародного миру й безпеки.

СТАТТЯ 8

Кожна сторона заявляє, що жодна з чинних міжнародних угод між нею та будь-якою іншою із Сторін чи будь-якою третьою державою не суперечить положенням цього Договору, і зобов'язується не укладати жодних міжнародних угод, що суперечать цьому Договору.

СТАТТЯ 9

Цим Договором Сторони засновують Раду, в якій кожна з них буде представлена для розгляду питань, пов'язаних з виконанням цього Договору. Рада буде організована таким чином, щоб її можна було скликати швидко і в будь-який час. Рада створить такі допоміжні органи, в яких вона може мати потребу: зокрема, вона негайно створить Комітет оборони, який рекомендуватиме засоби для виконання Статей 3 і 5.

СТАТТЯ 10

Сторони можуть за одностайною згодою запросити приєднатися до цього Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати у життя принципи цього Договору і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні. Будь-яка запрошена таким чином держава може стати Стороною у цьому Договорі шляхом передачі свого документа про приєднання на збереження урядові Сполучених Штатів Америки. Уряд Сполучених Штатів Америки повідомить кожну із Сторін про депонування у нього кожного такого документа про приєднання.

СТАТТЯ 11

Цей Договір повинен бути ратифікованим, а його умови виконуватись усіма Сторонами згідно з їхніми відповідними конституційними процедурами. Ратифікаційні грамоти у найкоротший термін мають бути передані на депонування уряду Сполучених Штатів Америки, який повідомить усі інші Сторони, що підписали цей Договір, про кожне депонування. Договір набуде чинності для тих держав, які його ратифікували, одразу після депонування ратифікаційних грамот більшості із Сторін, які його підписали, у тому числі ратифікаційних грамот Бельгії, Канади, Франції, Люксембургу, Нідерландів, Великобританії та Сполучених Штатів Америки, а для інших держав він набуде чинності з дати депонування їхніх ратифікаційних грамот (3).

(3) Договір набув чинності 24 серпня 1949 р. після

депонування ратифікаційних документів усіх Сторін, що його підписали.

СТАТТЯ 12

Через десять років після набуття Договором чинності або в будь-який час пізніше цього терміну Сторони, якщо того вимагатиме будь-яка з них, проведуть спільні консультації з метою перегляду цього Договору, враховуючи чинники, які на той момент впливатимуть на стан безпеки та миру в Північноатлантичному регіоні, у тому числі появу нових універсальних чи регіональних угод, укладених згідно зі Статутом ООН (995_010) і спрямованих на підтримання міжнародного миру й безпеки.

СТАТТЯ 13

Через двадцять років після набуття Договором чинності будь-яка із Сторін має право припинити свою участь у ньому через рік після передачі повідомлення про денонсацію урядові Сполучених Штатів Америки, який поінформує уряди інших Сторін про депонування кожного повідомлення про денонсацію.

СТАТТЯ 14

Цей Договір, тексти якого англійською і французькою мовами мають однакову силу, зберігатиметься в архіві уряду Сполучених Штатів Америки. Його належним чином завірені копії будуть передані цим урядом урядам Договірних Сторін.

ДОДАТОК 5

СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО ВСТУПУ ДО НАТО:
результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною
службою Центру Разумкова з 20 по 26 вересня 2024 року

Якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, чи взяли би Ви участь у голосуванні?

Так	82,3
Ні	10,5
Важко сказати	7,2

Якби Ви узяли участь у референдумі щодо вступу до НАТО, то як би Ви проголосували?

	% серед усіх опитаних	% серед тих, хто взяв би участь у референдумі
Проголосували би за вступ	72,1	86,0
Проголосували би проти вступу	14,8	9,7
Важко сказати	13,1	4,3

Джерело: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pidtrymka-gromadianamy-vstupu-ukrainy-do-yevropeiskogo-soiuzu-ta-nato-stavlennia-do-inozemnykh-derzhav-stavlennia-do-myrnykh-peregovoriv-veresen-2024r>

САНКЦІЇ ЄС ПРОТИ РОСІЇ

Індивідуальні санкції

Замороження рахунків і заборона на в'їзд до ЄС таких осіб:

Владімір Путін

Сергій Лавров

Роман Абрамович

Депутати Державної Думи Росії

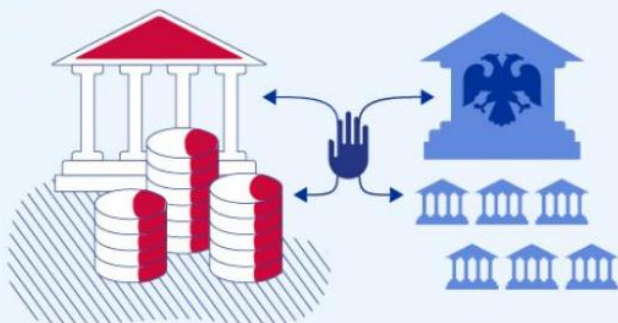

Члени Ради безпеки Росії

- Високопосадовці
- Бізнесмени та олігархи

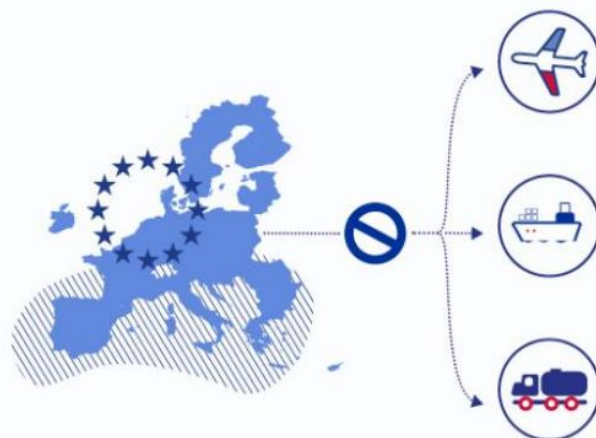
Фінансові заходи

- Відключення від SWIFT семи російських банків
- Заборона на доступ Росії до капіталу та фінансових ринків ЄС
- Заборона на здійснення транзакцій з Центральним банком Росії
- Заборона на постачання банкнот, деномінованих у євро, до Росії
- Заборона на депозити в криптогаманцях

Транспорт

- Закриття повітряного простору для всіх літаків, які належать Росії
- Закриття портів ЄС для російських суден
- Заборона для російських операторів автомобільних перевезень
- Заборона на експорт до Росії товарів і технологій авіаційного, морського та космічного секторів

Енергетика

- Заборона на імпорт вугілля
- Заборона на експорт до Росії товарів і технологій у нафтопереробній галузі
- Заборона на нові інвестиції в енергетичний сектор Росії

Оборонний сектор

Заборона на експорт до Росії товарів і технологій подвійного призначення для використання у військових цілях.

Сировина та інші товари

- Заборона на експорт до Росії предметів розкоші
- Заборона на імпорт з Росії чавуну, сталі, деревини, цементу, морепродуктів і алкогольних напоїв

Джерело:

https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0-%E2%80%93%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97-%D1%94%D1%81-%D1%83-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83_uk?s=232